

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

**ÖDEMELER DENGESİ
RAPORU**

2007 -III

ÖZET

2007 yılı Ocak-Eylül döneminde ihracattaki yüksek oranlı artış devam ederken, ithalatta yılın özellikle üçüncü çeyreğinden itibaren hızlanma görülmüştür. Verimlilik artışlarının reel birim iş gücü maliyetlerinin azalmasına katkıda bulunarak dış ticarete sağladığı rekabet avantajı, Yeni Türk lirasının güçlü konumunun yarattığı olumsuz etkiyi telafi ederek, ihracatın üretimdeki ağırlığının artmasını sağlamıştır. En büyük ticaret ortağımız AB'ye olan coğrafi yakınlık, söz konusu ülkelerdeki canlı talep ve euronun ABD doları karşısında değer kazanması ihracat artışlarını destekleyen önemli unsurlar olmuştur. Diğer taraftan, iç talepteki yavaşlamanın ortadan kalkmaya başlamasıyla 2007 yılı ikinci çeyreğinden itibaren sermaye malı, üçüncü çeyreğinden itibaren ise tüketim malı ithalatında canlanma görülmüştür. Ara malı ithalatında ise yüksek performans gösteren ihracatın da etkisiyle istikrarlı bir büyüme eğilimi görülmektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak, 2006 yılında uluslararası finansal piyasalardaki dalgalanma nedeniyle cari işlemler açığında gözlenen gerileme eğilimi yılın üçüncü çeyreğinde sona ermiştir. İhracatın yüksek oranlı büyümeye devam etmesi ve turizm gelirlerinde görülen toparlanma, cari işlemler açığındaki genişlemeyi telafi edememiş, ithalat miktar endeksinin yıllık büyüme oranı Haziran-Eylül döneminde ihracat miktar endeksinin üzerinde olmuştur. Bu gelişme neticesinde, net ihracatın büyümeye katkısı yılın üçüncü çeyreğinde önemli oranda azalmıştır.

2007 yılının ilk dokuz ayı itibarıyla ihracat artışına en yüksek katkı motorlu kara taşıtları, ana metal, makine-teçhizat, giyim, tekstil ve elektrikli makine-cihaz sektörlerinden gelmiştir. Ayrıca, 2005 yılının son çeyreğinden 2006 yılı üçüncü çeyreğine kadar olan dönemde düşük performans sergileyen tekstil ve giyim sektörü ihracatı da, 2006 yılı son çeyreğinden itibaren toparlanmaya başlamış ve toplam ihracat büyümesine olan katkısı artmıştır.

Yılın ilk dokuz ayında ithalat artışına en yüksek katkı ana metal sanayi sektöründen gelmiştir. Söz konusu gelişmede, ana metal ithalat miktarı kadar, fiyat artışlarının da etkisi olmuştur. İthalat artışına yüksek katkı sağlayan diğer kalemler, kimyasal madde ve ürünler, makine ve teçhizat, atık/hurdalar (geri dönüşüm), tarım ve hayvancılık ürünleri ile ham petrol ve doğalgaz ithalatıdır. 2006 yılı Mayıs ve Haziran aylarındaki dalgalanma neticesinde tüketim malı ithalatındaki yavaşlama büyük ölçüde binek otomobil ithalatından kaynaklanmıştır. 2007 yılının üçüncü çeyreğinde ise binek otomobil ithalatı kayda değer oranda artmıştır. Paralel olarak, motor benzini ithalatı da benzer bir eğilim göstermiştir. Diğer dayanıklı, yarı dayanıklı ve dayanıksız tüketim malları ithalatında 2007 yılı ilk üç çeyreğinde güçlü büyüme devam etmiştir. Binek otomobilin yanı sıra, sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri de 2007 yılında zayıf bir performans sergilemiştir. Taşıt araçlarının aksam ve parçaları ithalatı ise aynı dönemde yüzde 15,3 artmıştır. Bunda ihracat gelişmelerinin büyük etkisi olmuştur.

2007 yılı ihracat ve ithalatın performansında dış ticaret fiyat artışlarının kayda değer katkısı olmuştur. Yılın ilk dokuz ayında ihracat fiyatları ortalama olarak yüzde 10,3, ithalat fiyatları yüzde 7,9 artarak ihracat ve ithalatın ABD doları değerlerini yükseltmiştir.

Rezerv değişimleri (TCMB + bankalar) ile IMF kredileri hariç tutulduğunda, 2007 yılı Ocak-Eylül döneminde 39,7 milyar ABD doları sermaye girişi olmuştur. Bu dönemde finansman yapısında doğrudan yatırımlar ile özel sektörün ve bankaların kullandığı uzun vadeli krediler belirleyici olmuştur. Ayrıca, 2006 yılında uluslararası finansal piyasalardaki dalgalanmanın etkisiyle finansmandaki ağırlığı azalan portföy yatırımları da 2007 yılında artış göstermiştir.

Yukarıdaki gelişmeler sonucunda, 2007 yılı Ocak-Eylül döneminde Merkez Bankası rezervleri 7,9 milyar ABD doları, bankaların muhabirlerindeki döviz varlıkları 3,1 milyar ABD doları artmıştır.

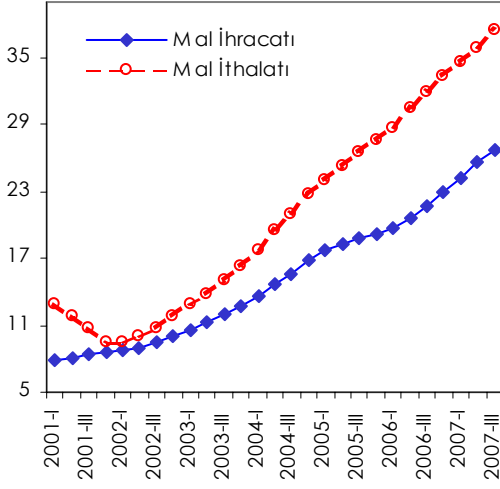
Ödemeler Dengesi
(milyar ABD doları)

	Ocak-Eylül			Eylül (12-aylık)		
	2006	2007	% Değişim	2006	2007	% Değişim
Cari İşlemler Hesabı	-24,5	-26,1	..	-31,9	-34,4	..
Dış Ticaret Hesabı	-32,2	-34,4	..	-41,2	-43,5	..
Mal İhracatı	65,9	80,6	22,3	86,8	106,7	22,8
İhracat (fob)	61,4	76,2	24,1	81,4	100,3	23,3
Bavul Ticareti	4,5	4,4	-1,9	5,5	6,3	15,3
Mal İthalatı	-98,1	-115,0	17,2	-128,0	-150,2	17,3
İthalat (cif)	-102,4	-121,5	18,6	-133,9	-158,7	18,5
Uyarılma: Navlun ve Sigorta	4,7	6,9	..	6,5	9,0	..
Hizmetler Hesabı	11,3	12,1	..	13,9	14,2	..
Turizm (net)	11,6	12,2	5,5	14,4	14,7	2,2
Gelir	13,7	14,6	6,5	17,3	17,7	2,5
Gider	-2,1	-2,4	11,7	-2,9	-3,0	3,7
Diğer Hizmet Gelirleri (net)	-0,3	-0,1	..	-0,5	-0,5	..
Gelir Hesabı	-4,8	-5,2	..	-6,2	-6,9	..
Ücret Ödemeleri (net)	-0,1	-0,1	..	-0,1	-0,1	..
Doğrudan Yatırım Gelirleri (net)	-0,7	-1,3	..	-0,9	-1,5	..
Portföy Yatırımı Gelirleri (net)	-0,6	-0,3	..	-0,8	-0,3	..
Diğer Yatırım Gelirleri (net)	-3,4	-3,5	..	-4,4	-5,0	..
Faiz Geliri	1,0	1,6	64,3	1,3	2,1	59,9
Faiz Gideri	-4,4	-5,2	18,3	-5,7	-7,1	24,1
Cari Transferler	1,2	1,3	..	1,6	1,8	..
İşçi Gelirleri	0,8	0,8	3,7	1,1	1,1	6,5
Sermaye ve Finans Hesapları	25,7	25,3	..	33,5	34,7	..
Finans Hesabı (Rezerv Varlıklar hariç)	30,6	33,2	..	47,7	43,9	..
Doğrudan Yatırımlar (net)	12,8	13,5	..	18,4	19,8	..
Yurt Dışında	-0,4	-1,8	..	-0,7	-2,4	..
Yurt İçinde	13,1	15,3	..	19,0	22,2	..
Portföy Yatırımları (net)	3,1	3,9	..	7,6	8,1	..
Varlıklar	-1,7	-2,5	..	-1,6	-4,8	..
Yükümlülükler	4,8	6,4	..	9,2	13,0	..
Yurt Dışı Yerleşikler Hisse Senedi Alımı	1,6	4,4	..	2,6	4,7	..
Borç Senetleri	3,3	2,0	..	6,6	8,3	..
Yurt Dışı Yerleşikler DiBS Alımı	0,7	0,2	..	2,9	5,6	..
Hazine Tahvil İhracı	2,5	1,8	..	3,7	2,6	..
Borçlanma	3,2	3,4	..	4,4	6,0	..
Geri Ödeme	-0,7	-1,6	..	-0,7	-3,4	..
Diğer Yatırımlar (net)	14,7	15,8	..	21,7	15,9	..
Varlıklar	-5,8	-3,2	..	-3,6	-9,9	..
Ticari Krediler	-0,4	-0,2	..	-0,7	-1,2	..
Krediler	-0,3	0,1	..	-0,3	-0,3	..
Bankaların Döviz Varlıkları (- artış)	-5,0	-3,1	..	-2,6	-8,3	..
Yükümlülükler	20,5	19,0	..	25,3	25,8	..
Ticari Krediler	2,4	3,5	..	3,1	3,7	..
Krediler	17,2	20,8	..	22,3	23,4	..
Merkez Bankası	0,0	0,0	..	-0,3	0,0	..
Genel Hükümet	-3,6	-3,3	..	-4,7	-4,8	..
Uluslararası Para Fonu	-3,5	-3,3	..	-3,8	-4,2	..
Uzun Vade	-0,1	0,0	..	-0,9	-0,6	..
Bankalar	5,7	4,4	..	8,1	4,5	..
Uzun Vade	5,3	6,7	..	6,8	11,2	..
Kısa Vade	0,4	-2,3	..	1,3	-6,6	..
Diğer Sektörler	15,2	19,7	..	19,2	23,6	..
Uzun Vade	14,7	18,7	..	19,4	22,6	..
Kısa Vade	0,5	1,0	..	-0,2	1,0	..
Mevduat	0,7	-5,4	..	-0,4	-1,5	..
KMDTH + Süper Döviz Hesabı	-0,9	-1,1	..	-1,1	-1,4	..
Bankalar	1,7	-4,3	..	0,8	-0,1	..
Resmi Rezervlerdeki Değişim (- artış)	-4,9	-7,9	..	-14,2	-9,1	..
Net Hata ve Noksan	-1,3	0,6	..	-1,6	-0,4	..

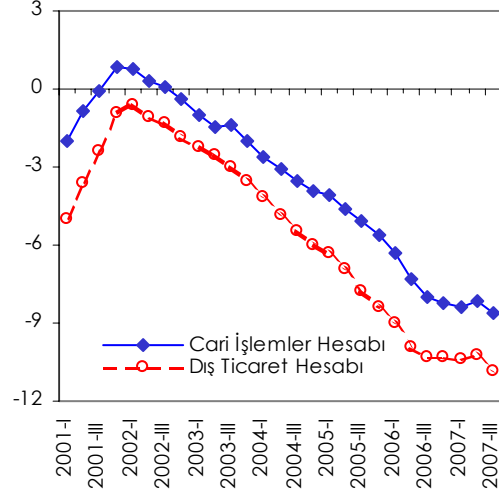
Kaynak: TCMB.

Mal İhracatı ve İthalatı

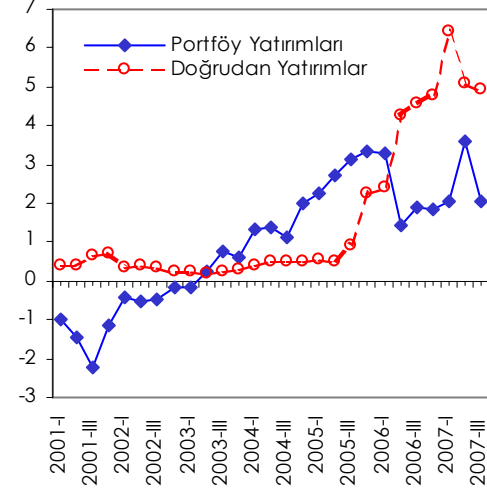
(12-aylık ort., milyar ABD doları)

Dış Ticaret ve Cari İşlemler

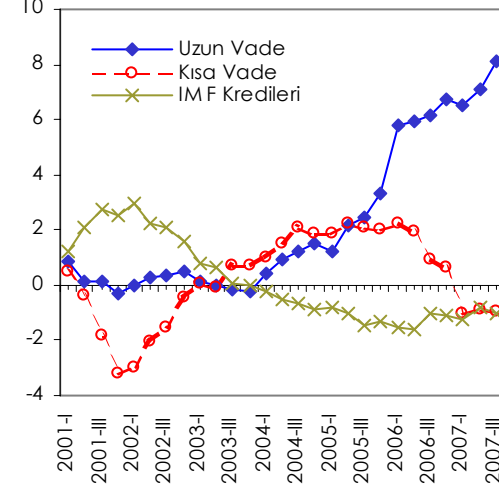
(12-aylık ort., milyar ABD doları)

Doğrudan ve Portföy Yatırımları

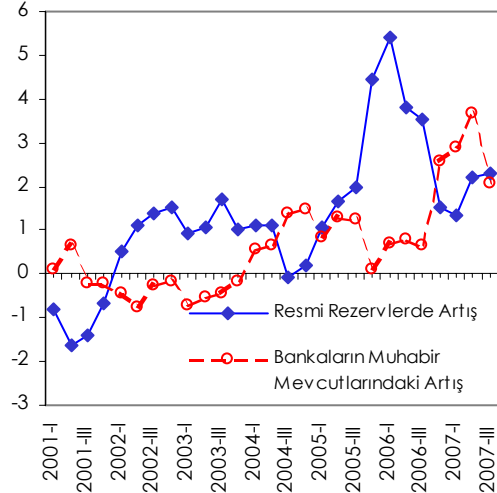
(12-aylık ort., milyar ABD doları)

Diğer Sermaye Akımları

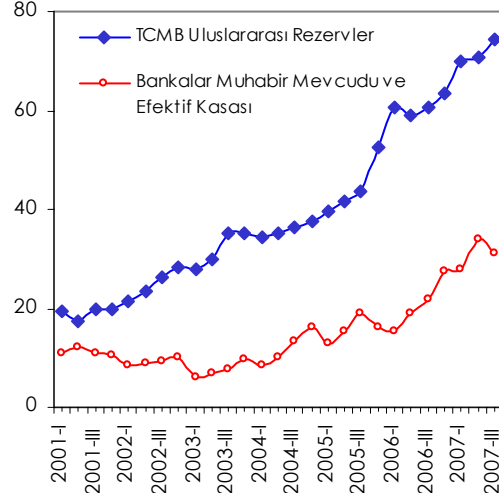
(12-aylık ort., milyar ABD doları)

Rezerv Değişimi

(12-aylık ort., milyar ABD doları)

Uluslararası Rezervler

(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

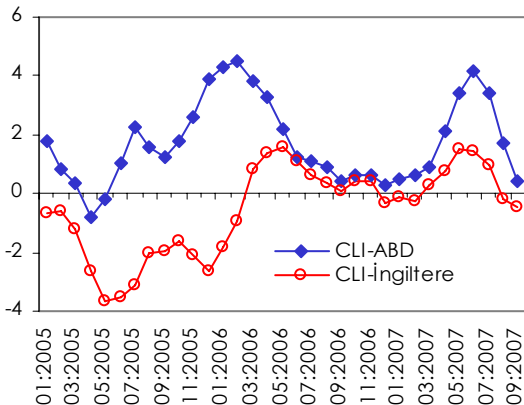
I. DIŞ EKONOMİK GELİŞMELER

1. ABD emlak piyasasındaki olumsuz gelişmeler, Ağustos ve Eylül aylarında mali piyasalarda küresel düzeyde dalgalanmalara yol açmıştır. Avrupa'da bazı bankaların ABD yüksek riskli konut kredisi piyasasında pozisyon almaları, kredi piyasalarındaki olumsuzlukların yaygınlaşması endişelerini gündeme getirmiştir. Daha sonra ABD, Avrupa ve Japonya merkez bankaları likidite sağlama ve faiz operasyonları ile piyasalarda görece bir istikrar sağlanmıştır. Mali piyasalarda yaşanan söz konusu dalgalanmalar neticesinde, 2007 yılı büyüme tahminleri etkilenmemekle birlikte, özellikle 2008 yılında belirsizliklerin daha da artması ve dünya ekonomisi büyümesinin bir miktar yavaşlaması beklenmektedir.

2. ABD ekonomisinde yılın ilk çeyreğinde yavaşlayan büyüme, yılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde hızlanmıştır. Euro bölgesinde büyümenin yılın ilk yarısında güçlü seyretmesine karşın öncü göstergeler ekonomik aktivitenin yılın ikinci yarısında yavaşladığına işaret etmektedir. Japonya ekonomisi ise ilk çeyrekteki güçlü büyümesinin ardından yılın ikinci çeyreğinde düşük performans göstermiştir. Gelişmekte olan ülkelerde yüksek oranlı büyümenin temel belirleyicileri Çin, Hindistan ve Rusya olmuştur. Küresel büyüme oranlarının yüksek seyrine rağmen, enflasyonun gelişmiş ülkelerde düşük düzeyini koruduğu gözlenmiştir. Ancak, ilave üretim kapasitesinin sınırlı olması nedeniyle uluslararası petrol fiyatları yeniden rekor düzeylere çıkmış, uluslararası gıda fiyatları ise üretim kısıntıları ve artan bitkisel yakıt (bio-fuel) kullanımına bağlı olarak artış eğilimi göstermiştir. Bu artışlara ek olarak, gelişmekte olan ülkelerdeki yüksek talep enflasyon oranlarının söz konusu ülkelerde yükselişe geçmesine neden olmuştur.

ABD ve İngiltere Öncü Göstergeleri:

CLI (yıllıklandırılmış 6-aylık % değişim)

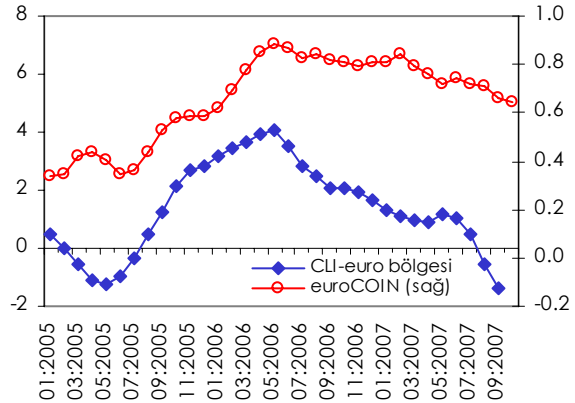

Kaynak: OECD.

Euro Bölgesi Öncü Göstergeleri:

€COIN (3-aylık % değişim),

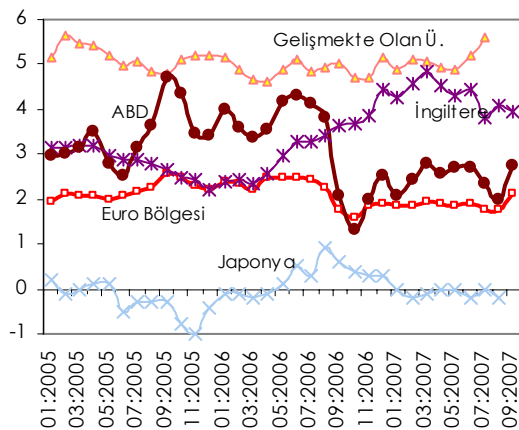
CLI (yıllıklandırılmış 6-aylık % değişim)

Kaynak: OECD, CEPR.

Enflasyon Oranı:

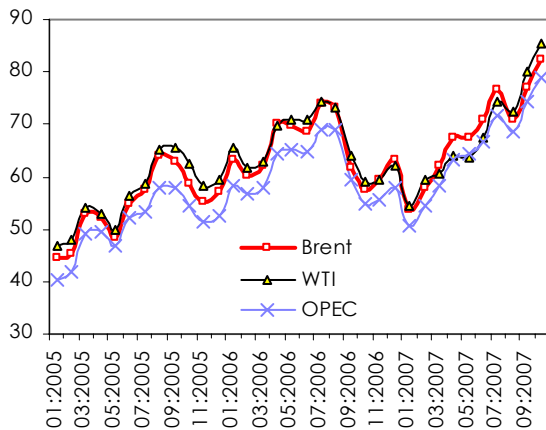
TÜFE, (yıllık % değişim)

Kaynak: IMF IFS.

Petrol Fiyatları:

(ABD doları, aylık ortalama)

Kaynak: Energy Information Administration, OPEC.

3. 2007 yılının ikinci çeyreğinde yıllık olarak yüzde 3,8 oranında büyüyen ABD ekonomisi, yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 3,9 oranında büyümüştür. Büyümenin kaynakları, yıllık bazda yüzde 3 oranında artan tüketim harcamaları ile 1996 yılından bu yana en yüksek seviyesine ulaşan mal ihracatı büyümesi olmuştur. Diğer taraftan, bir önceki çeyreğe göre konut yatırımlarındaki gerileme hızlanmış ve ithalat yeniden yükselişe geçmiştir. 18 Eylül 2007 tarihinde Amerikan Merkez Bankası (Fed), kredi piyasası koşullarının ekonomik büyümeyi sınırlayıcı potansiyele sahip olduğunu göz önüne alarak, 2003 yılından bu yana gösterge faiz oranını ilk kez 50 baz puan indirmiştir. 30-31 Ekim tarihlerinde gerçekleştirilen toplantıda ise, gösterge faiz oranı 25 baz puan daha indirilerek yüzde 4,5'e çekilmiştir.

4. Euro bölgesi ekonomisi 2007 yılının ikinci çeyreğinde önceki çeyreğe göre yüzde 0,3, yılın üçüncü çeyreğinde ise canlanarak yüzde 0,7 oranında bir büyüme sergilemiştir. Büyümede yatırımlar ve ihracat belirleyici olmuştur. Öncü göstergeler, yılın üçüncü çeyreğindeki canlanmanın geçici olduğuna ve 2007 yılının son çeyreğinde euro bölgesi ekonomisinin yavaşlayacağına işaret etmektedir. Nitekim, perakende satış göstergeleri, artan petrol fiyatları ve faiz oranlarının yılın ikinci çeyreğinden itibaren tüketim harcamalarını sınırladığını göstermektedir. Enflasyonun Ekim ayında beklentilerin oldukça üzerinde gerçekleşmesine karşın, ekonomik aktivitedeki yavaşlamanın iş gücü piyasası ve ücretler yoluyla enflasyonist riskleri sınırlaması beklenmektedir. Avrupa Merkez Bankası (ECB), güçlü para ve kredi genişlemesi ile artış eğilimindeki petrol fiyatlarının fiyat baskısına yol açacağına dayanarak, sıkı bir duruş sergilemektedir. ECB Ekim ve Kasım aylarındaki toplantısında faiz oranlarını değiştirmemekle birlikte, enflasyondaki risklerin orta vadede yukarı yönlü olarak devam ettiğine vurgu yapmıştır. Ayrıca, ECB finansal piyasalardaki dalgalanmaların yol açtığı belirsizlik nedeniyle önümüzdeki dönemde para politikası kararlarının alınmasında yeni verilerin incelenmesinin önemi üzerinde durmuştur.

5. Japonya ekonomisi, 2007 yılı ilk çeyreğinde yıllık bazda yüzde 2,6, yılın ikinci çeyreğinde yüzde 1,7 büyümüştür. Ancak, Eylül ayına ait öncü gösterge endeksinin sıfıra düşmesi önümüzdeki dönemde ekonominin bir durgunluğa girme olasılığını yükseltmiştir. Japonya Merkez Bankası (BoJ), 2006 yılı Mart ayı toplantısında beş yıldır sürdürmekte olduğu yüksek likidite politikasına son vermiş ve takip eden dönemdeki gelişmeler çerçevesinde faiz oranlarını 13-14 Temmuz 2006 ve 20-21 Şubat 2007 tarihli toplantılarında 25 baz puan artırarak yüzde 0,5 düzeyine çıkarmıştır. Son faiz artırımından bu yana gerçekleşen toplantılarda, küresel piyasalarda ve Japon ekonomisinde görülen risklere rağmen, faiz oranının sabit kalması kararlaştırılmıştır.

6. Çin ekonomisi, 2007 yılı ilk yarısında yıllık bazda yüzde 11,5 oranında büyümüştür. Büyüme temelde dış ticaret ve dış kaynak girişine bağlı yatırımlar ile tüketim harcamalarından kaynaklanmıştır. Artan enflasyon beklentilerine karşılık olarak Çin Merkez Bankası, 14 Eylül 2007'deki toplantısında borç verme faiz oranını yıl başından bu yana beşinci kez artırarak yüzde 7,29 olarak ilan etmiştir. Ayrıca, Çin yuanında 2005 yılından bu yana görülen değerlenme eğiliminin 2007 yılında hız kazandığı görülmüştür.

II. CARİ İŞLEMLER HESABI

7. 2006 yılı sonunda yüzde 8,2'ye kadar yükselen cari işlemler açığının GSYİH'ye oranı, 2007 yılında ithalatın yavaşlaması sonucunda gerileyerek üçüncü çeyrek itibarıyla yıllıklandırılmış veriler bazında yüzde 7,5 olarak gerçekleşmiştir.

8. 2006 yılında uluslararası finansal piyasalardaki dalgalanmaya bağlı olarak cari işlemler açığında gözlenen gerileme eğilimi, söz konusu olumsuz etkilerin ve seçim belirsizliğinin ortadan kalması sonrasında ithalatın yeniden artışa geçmesi nedeniyle yılın üçüncü çeyreğinde sona ermiştir. İhracatın yüksek oranlı büyümeye devam etmesi ve turizm gelirlerinde görülen toparlanma, cari işlemler açığındaki genişlemeyi telafi edememiş, ithalat miktar endeksinin yıllık büyüme oranı Haziran-Eylül döneminde ihracat miktar endeksinin üzerinde olmuştur. Bu gelişme neticesinde, net ihracatın büyümeye katkısı yılın üçüncü çeyreğinde negatif olarak gerçekleşmiştir.

9. Cari işlemler açığı ve finansman yapısına ilişkin göstergelerdeki iyileşme 2007 yılının ilk üç çeyreğinde devam etmiştir. Özellikle kısa vadeli finansmanın toplamdaki ağırlığının azalması, ihracatın ve rezervlerin kısa vadeli dış borç stokunu karşılama gücünü önemli oranda artırmıştır. İhracat ve rezervlere ilişkin diğer göstergelerde de bu dönemde kayda değer bir iyileşme görülmüştür.

Cari İşlemler Açığına Ve Finansman Yapısına İlişkin Göstergeler

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
İhracatın ithalatı karşılama oranı	0,58	0,90	0,85	0,79	0,74	0,70	0,69	0,71
Toplam mal ihracatı / Kısa vadeli dış borç stoku	1,09	2,10	2,44	2,23	2,10	2,07	2,17	2,64
Toplam mal ihracatı / Dış borç servisi	1,40	1,40	1,39	1,84	2,20	2,10	2,31	2,24
Turizm gelirleri/ Dış ticaret açığı	0,35	2,17	1,16	0,94	0,67	0,54	0,41	0,41
MB rezervleri / Kısa vadeli dış borç stoku	0,82	1,21	1,71	1,53	1,18	1,41	1,50	1,85
MB rezervleri / Finansman ihtiyacı	1,84	-	20,01	11,36	2,81	2,57	1,80	2,14
MB rezervleri / Cari açık	2,36	-	18,48	4,38	2,41	2,32	1,93	2,17
MB rezervleri / Toplam mal ithalatı	0,44	0,52	0,59	0,54	0,41	0,47	0,47	0,50

Kaynak: TCMB, TÜİK.

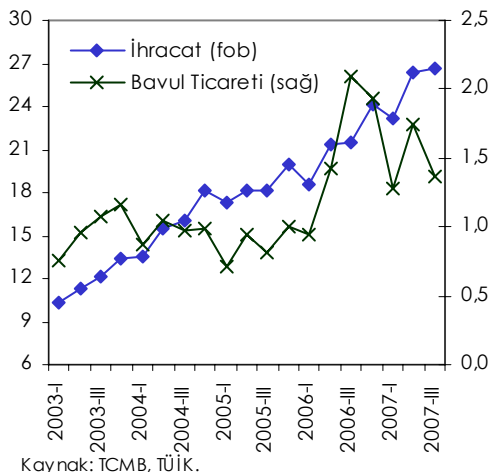
* Eylül ayı itibarıyla, 12-aylık

Mal İhracatı

10. TÜİK verilerine göre ihracat, 2007 yılı Ocak-Eylül döneminde yüzde 24,1 oranında artmıştır. İhracat artışı büyük oranda reel bir artış olmakla birlikte, ihracat fiyatlarının da nominal ihracat artışında önemli katkısı olmuştur. Nitekim, yılın ilk dokuz ayında ihracat miktar endeksi (reel ihracat) ortalama yüzde 12,5, ihracat birim değer endeksi ise yüzde 10,3 oranında artış göstermiştir.

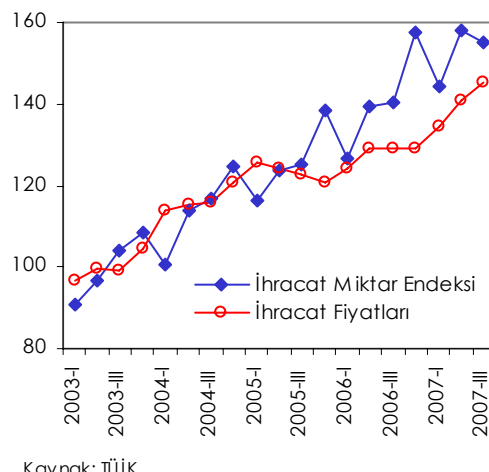
İhracat

(milyar ABD doları)

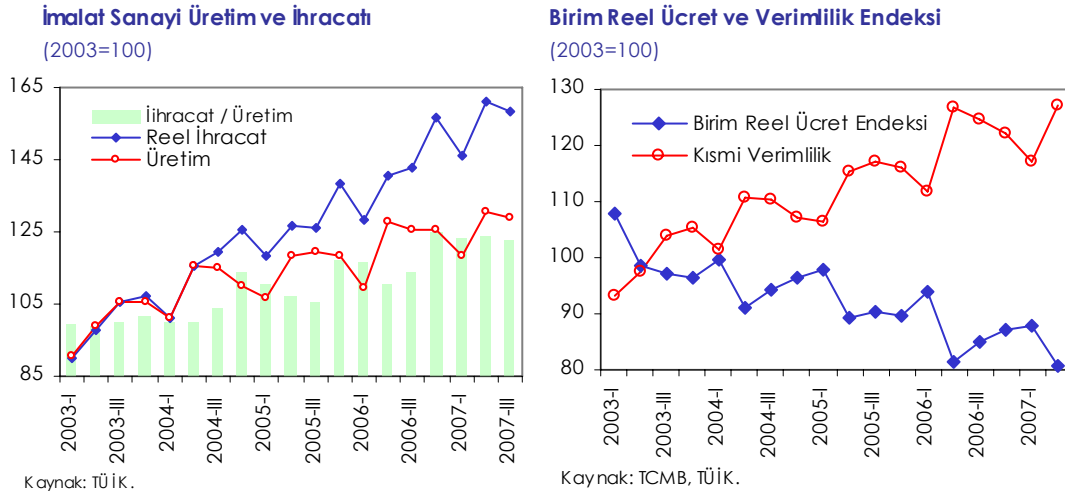

İhracat - Miktar ve Birim Değer

(2003=100)

11. 2001 krizinin sonrasındaki dönemde yatırım harcamalarının hız kazanması ve bunun getirdiği verimlilik artışları reel birim iş gücü maliyetlerinin düşmesine katkıda bulunarak dış ticarete rekabet avantajı yaratmıştır. Böylece, Yeni Türk lirasının (YTL) güçlü konumunun dış rekabet gücü üzerinde yarattığı olumsuz etki telafi edilerek, ihracatın üretimdeki ağırlığının artması sağlanmıştır. En büyük ticaret ortağımız AB'ye olan coğrafi yakınlık, söz konusu ülkelerdeki canlı talep ve euro'nun ABD doları karşısında değer kazanması ihracat artışlarını destekleyen diğer önemli unsurlar olmuştur. Petrol geliri artan Rusya'nın yanı sıra, Romanya ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerde yeni pazarların elde edilmesi de yüksek ihracat performansında etkili olmuştur.

12. 2007 yılının ilk dokuz ayı itibarıyla ihracat artışına en yüksek katkı motorlu kara taşıtları, ana metal, makine-teçhizat, giyim, tekstil ve elektrikli makine-cihaz sektörlerinden gelmiştir. Söz konusu kalemler, yüzde 24,1'lik ihracat artışına toplam 16,3 puan katkı sağlamıştır.

İhracat (milyon ABD doları)

	Ocak-Eylül					İhracat payı	
	2006	2007	% Değişim	% Katkı	\$ Katkı	2006	2007
Toplam	61401	76201	24,1				
Sermaye Malı	6619	9680	46,3	5,0	3061	10,8	12,7
Ara Malı	27328	35462	29,8	13,2	8134	44,5	46,5
Tüketim Malı	27038	30802	13,9	6,1	3764	44,0	40,4
Diğer	416	257	-38,3	-0,3	-159	0,7	0,3
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):							
Tarım ve Hayvancılık	2345	2299	-1,9	-0,1	-46	3,8	3,0
Gıda Ürünleri ve İçecek	3101	3535	14,0	0,7	434	5,1	4,6
Tekstil Ürünleri	6640	7729	16,4	1,8	1089	10,8	10,1
Giyim Eşyası	7594	8838	16,4	2,0	1244	12,4	11,6
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	2532	3128	23,5	1,0	596	4,1	4,1
Kimyasal Madde ve Ürünler	2548	2932	15,0	0,6	383	4,2	3,8
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	2175	2874	32,2	1,1	699	3,5	3,8
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	2085	2465	18,2	0,6	379	3,4	3,2
Ana Metal Sanayi	6815	9021	32,4	3,6	2206	11,1	11,8
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	2361	3050	29,2	1,1	689	3,8	4,0
Makine ve Teçhizat	4243	5755	35,6	2,5	1512	6,9	7,6
Elektrikli Makina ve Cihazlar	1950	2935	50,5	1,6	985	3,2	3,9
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	2100	1775	-15,5	-0,5	-325	3,4	2,3
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	9100	12052	32,4	4,8	2951	14,8	15,8
Diğer Ulaşım Araçları	1498	1908	27,3	0,7	409	2,4	2,5

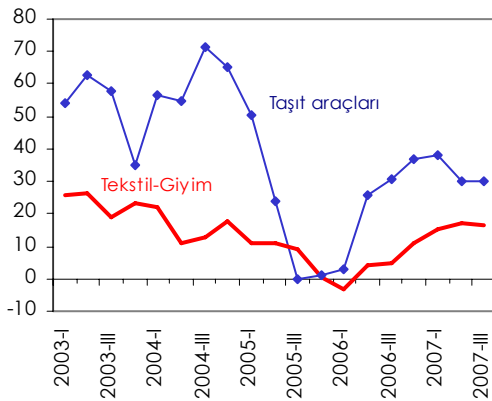
Kaynak: TÜİK.

13. 2005 yılının son çeyreğinden 2006 yılının üçüncü çeyreğine kadar olan dönemde düşük performans sergileyen tekstil ve giyim sektörü ihracatı, 2006 yılı son çeyreğinden itibaren toparlanmaya başlamıştır. Sektörlerin toplam ihracatı 2007 yılı ilk dokuz ayında yüzde 16,4 oranında artarak, toplam ihracat artışına 3,8 puan katkı sağlamıştır. Tekstil sektörünün verimlilik artışını ön planda tutan girişimleri, sektörün performansında etkili olmuştur. Ayrıca, giyim sektörü Türkiye'nin AB'ye yakın olması ile sektörde daha hızlı ve kaliteli ürün elde edilebilmesi, Çin'den gelen rekabet baskısını azaltmıştır.

14. Verimlilik artışlarının yanı sıra iç talep daralmasının etkilerinden kaçınmak için ihracata yönelmesi ve yeni model üretimleri, motorlu kara taşıtları sektörü ihracatının 2006 yılının ikinci çeyreğinden itibaren yüksek performans göstermesinin ardındaki temel unsurlar olmuştur. Ana metal sanayi ihracatında ise hem özelleştirme ile gelen verimlilik artışları hem de fiyat artışları etkili olmuştur. Ocak-Eylül döneminde ana metal sanayi ihracatı yüzde 32,4 oranında büyürken sektörün ihracat miktarı yüzde 9,6, ihracat fiyatları yüzde 20,8 oranında artmıştır.

M. Kara Taşıtlı ve Tekstil-Giyim

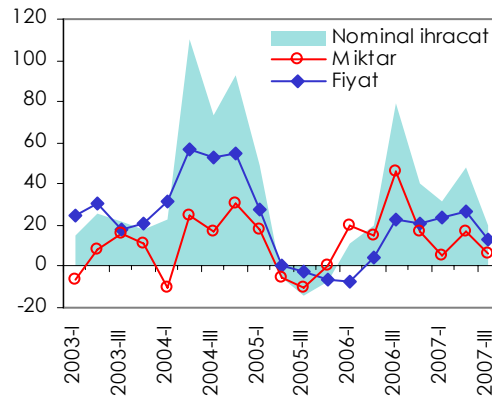
İhracatı (Nominal, Yıllık yüzde artış)

Kaynak: TÜİK.

Ana Metal Sanayi İhracatı

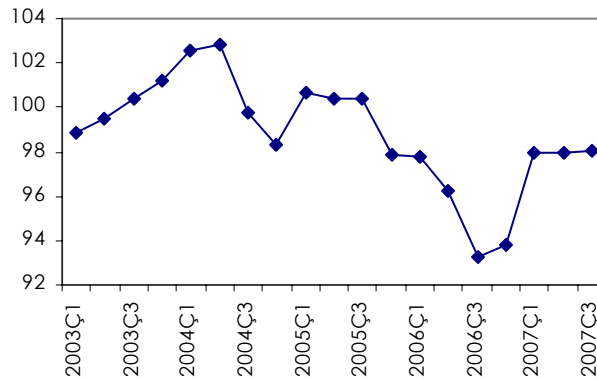
(Yıllık yüzde artış)

Kaynak: TÜİK.

15. 2006 yılının ikinci yarısında artış eğilimine giren ihracat birim değer endeksi, 2007 yılında hızlanmış, Ocak-Eylül döneminde yıllık bazda yüzde 10,3 artmıştır. Aynı dönemde ithalat fiyatlarındaki artışın yüzde 7,9'da kalması sonucu dış ticaret hadleri ihracat lehine gelişmiştir.

Dış Ticaret Hadleri (2003=100)

Kaynak: TÜİK.

16. İhracat fiyatı en fazla artış gösteren sektör ana metal sanayi olmuştur. Paralel olarak metal eşya sanayi, makine ve teçhizat ile elektrikli makine ve cihaz sektörlerinde de yüksek oranlı artışlar görülmüştür. Tarım ve hayvancılık ile gıda ve içecek sektörlerinin ihracat fiyatlarında, bir önceki yıl oluşan düşük bazın da etkisiyle bu yılın üçüncü çeyreğindeki artışlar dikkat çekmektedir. Radyo-TV ve haberleşme teçhizatı ihracat fiyatlarında 2004 yılından bu yana süregelen gerileme eğilimi de ayrıca vurgulanmalıdır.

17. İhracat miktar endeksindeki artış 2006 yılı ortalamasına göre belirgin olarak hızlanmıştır. Söz konusu hızlanma büyük ölçüde sermaye malı ihracatından kaynaklanmıştır. Kalem

bazında incelendiğinde, makine ve teçhizat, elektrikli makine ve cihazlar ile kara taşıtları sektörü öne çıkmaktadır. Giyim ve tekstil sektörü ihracatında da miktar bazında önemli artışlar olmuştur. Diğer taraftan, tarım ve gıda ile ilintili sektörlerin reel ihracat performanslarının düşük olduğu, bu sektörlerdeki nominal büyümenin temelde fiyat artışlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

İhracat – Birim Değer Endeksleri (2003=100)
Yıllık % Değişim

	2006				2006	2007		
	I	II	III	IV		I	II	III
Toplam	-0,9	3,9	5,0	6,8	3,9	8,4	9,1	12,5
Sermaye Mali	-3,0	5,3	10,0	15,4	7,2	14,9	9,8	10,0
Ara Mali	-1,4	6,2	13,6	13,8	8,3	15,1	14,5	11,8
Tüketim Mali	-0,6	1,4	-2,9	-1,6	-1,0	3,5	4,0	12,6
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):								
Tarım ve Hayvancılık	-0,6	-13,9	-22,7	-13,7	-13,9	-4,5	3,8	25,5
Gıda Ürünleri ve İçecek	0,4	-0,3	-7,4	-6,7	-2,9	-1,3	3,6	21,2
Tekstil Ürünleri	-3,0	0,9	1,1	4,0	0,9	7,7	7,8	10,6
Giyim Eşyası	1,4	2,0	-2,8	0,6	0,1	0,4	0,9	12,2
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	28,2	28,8	15,8	1,7	19,1	-5,3	5,8	8,7
Kimyasal Madde ve Ürünler	-0,2	3,2	5,8	8,2	4,5	8,1	7,5	7,6
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	0,1	4,5	8,4	9,8	6,0	9,4	8,8	12,8
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	7,4	7,1	5,0	6,0	6,5	5,0	6,0	9,1
Ana Metal Sanayi	-7,3	4,2	22,6	20,8	10,7	24,1	26,4	13,0
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	2,1	9,2	13,1	17,9	10,7	14,7	14,3	12,5
Makine ve Teçhizat	-1,9	1,0	5,3	7,6	3,4	12,3	13,3	13,5
Elektrikli Makina ve Cihazlar	10,4	19,3	27,8	29,0	22,6	20,0	14,0	11,2
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	-16,8	-9,3	-6,6	-7,5	-9,4	-12,9	-15,2	-4,8
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	-4,8	5,0	5,9	11,4	4,2	9,7	4,3	7,5

Kaynak: TÜİK.

İhracat – Miktar Endeksleri (2003=100)
Yıllık % Değişim

	2006				2006	2007		
	I	II	III	IV		I	II	III
Toplam	8,9	12,9	12,5	13,6	12,0	14,1	13,2	10,3
Sermaye Mali	-0,4	14,4	11,0	14,2	9,9	36,0	24,9	34,2
Ara Mali	14,3	14,5	18,8	13,5	15,2	14,0	15,2	13,2
Tüketim Mali	4,7	11,3	7,6	13,8	9,6	10,1	7,8	2,9
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):								
Tarım ve Hayvancılık	18,3	51,7	6,8	13,1	21,0	10,7	-17,1	-19,3
Gıda Ürünleri ve İçecek	8,8	5,2	3,6	5,3	4,8	9,1	1,1	6,8
Tekstil Ürünleri	3,7	4,9	3,8	7,8	5,2	8,9	6,4	6,0
Giyim Eşyası	-7,6	0,2	7,4	10,1	2,4	13,4	18,6	3,0
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	-3,7	27,2	20,3	20,0	14,5	22,7	17,8	16,6
Kimyasal Madde ve Ürünler	14,2	19,9	18,3	20,6	18,3	10,2	5,4	5,2
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	16,5	8,8	11,0	22,4	14,4	27,0	21,7	12,4
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	-5,5	-3,3	-3,4	3,6	-2,3	9,8	10,5	11,8
Ana Metal Sanayi	20,1	15,2	45,9	16,6	22,6	5,2	16,6	5,9
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	12,8	7,0	13,5	16,7	12,9	15,2	18,3	8,3
Makine ve Teçhizat	19,7	20,2	15,6	22,6	19,4	26,5	19,8	14,4
Elektrikli Makina ve Cihazlar	8,5	10,8	18,9	37,7	19,1	36,7	33,5	25,6
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	36,3	24,9	-7,6	-5,9	8,1	-14,7	-10,6	13,9
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	8,3	19,6	23,7	24,3	19,4	25,8	24,6	20,8

Kaynak: TÜİK.

18. 2007 yılı Ocak-Eylül döneminde Türkiye ihracatında payını en fazla artıran ülkeler Rusya, Romanya ve Birleşik Arap Emirlikleri olmuştur. AB ülkelerinde iç talep ve ekonomik aktivitede gözlenen canlılığın sürmesiyle, AB'ye yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payı

da 2007 yılında artmaya devam etmiştir. Buna karşın, ABD'ye yapılan ihracat gerilemiş ve geçen yılın Ocak-Eylül döneminde yüzde 6,3 olan toplam ihracat içindeki payı bu yıl yüzde 4,1'e düşmüştür. İtalya'ya ve Irak'a yapılan ihracatın payı da Ocak-Eylül döneminde belirgin olarak gerilemiştir.

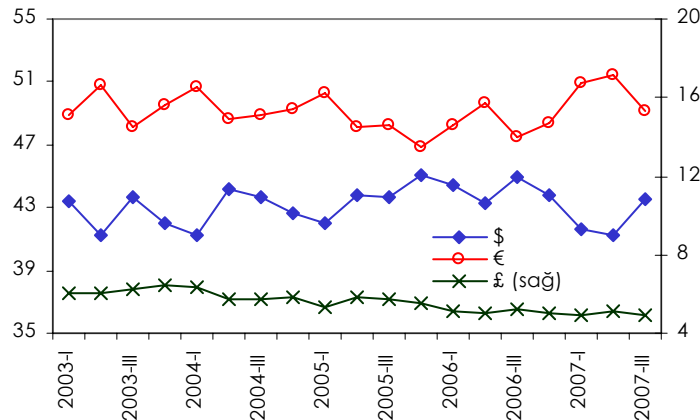
İhracat – Ülke Dağılımı (milyon ABD doları)

	Ocak-Eylül						
	2006		2007		% Değişim	% Katkı	\$ Katkı
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)			
Toplam	61401	..	76201	..	24,1		
Avrupa Birliği Ülkeleri (27)	34456	56,1	43122	56,6	25,2	14,1	8666
Diğer Ülkeler	24735	40,3	30951	40,6	25,1	10,1	6216
Diğer Avrupa	5614	9,1	7561	9,9	34,7	3,2	1947
Doğu Asya	2798	4,6	3775	5,0	34,9	1,6	977
Diğer	16323	26,6	19616	25,7	20,2	5,4	3293
Türkiye Serbest Bölgeleri	2210	3,6	2128	2,8	-3,7	-0,1	-82
Seçilmiş Ülkeler ve Ülke Grupları:							
OECD	39.406	64,2	47.172	61,9	19,7	12,6	7766
Almanya	7.026	11,4	8.708	11,4	23,9	2,7	1682
İngiltere	4.821	7,9	6.097	8,0	26,4	2,1	1275
İtalya	4.969	8,1	5.287	6,9	6,4	0,5	318
Fransa	3.368	5,5	4.182	5,5	24,1	1,3	813
İspanya	2.724	4,4	3.384	4,4	24,2	1,1	660
ABD	3.862	6,3	3.126	4,1	-19,1	-1,2	-737
Hollanda	1.823	3,0	2.158	2,8	18,4	0,5	335
Yunanistan	1.166	1,9	1.627	2,1	39,6	0,8	462
Diğer OECD	9.646	15,7	12.604	16,5	30,7	4,8	2958
Orta Doğu Ülkeleri	7.969	13,0	10.440	13,7	31,0	4,0	2471
BAE	1.324	2,2	2.195	2,9	65,8	1,4	871
Irak	1.923	3,1	2.028	2,7	5,5	0,2	105
Rusya	2.189	3,6	3.349	4,4	53,0	1,9	1160
Romanya	1.602	2,6	2.617	3,4	63,4	1,7	1015
Bulgaristan	1.069	1,7	1.485	1,9	38,9	0,7	416
Çin	504	0,8	747	1,0	48,1	0,4	242

Kaynak: TÜİK.

19. İhracatın döviz kompozisyonu incelendiğinde, ülke gruplarındaki gelişmelere paralel olarak, yılın ilk dokuz ayında euronun payında artış, ABD dolarının payında ise düşüş gözlenmiştir. Bu gelişmede euronun son dönemde ABD dolarına karşı değer kazanmış olmasının da etkisi olmuştur. Nitekim, paritenin 2006 yılı sonunda sabit tutulmasıyla yapılan hesaplamaya göre, euro-dolar parite değişimi 2007 yılı Ocak-Eylül döneminde ihracatın ABD doları değerini 0,7 milyar ABD doları (ihracat büyümesinin 1,1 puanı kadar) artırmıştır. İngiliz sterlininin payı ise son yıllarda genel olarak bir gerileme eğilimindedir.

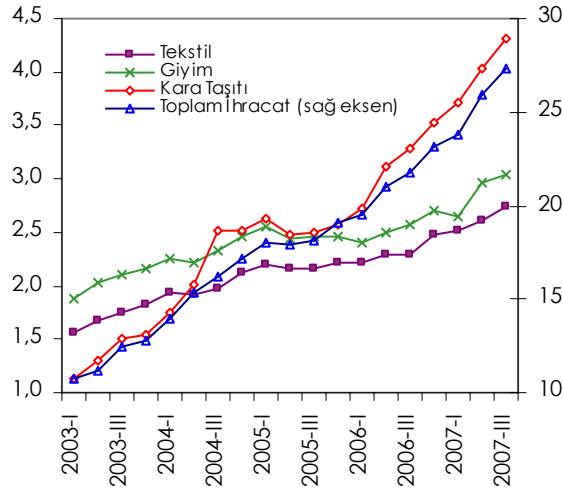
İhracatta Döviz Kompozisyonu (% pay)

Kaynak: TÜİK.

20. Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre, nominal ihracat, 2007 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 5,4 oranında artış göstermiştir. Bu dönemde, ihracatın öncü sektörlerinden motorlu kara taşıtları sektörü mevsimsellikten arındırılmış nominal ihracatı bir önceki döneme göre yüzde 6,6, tekstil ve giyim sektörleri toplam ihracatı ise yüzde 3,3 oranında artış kaydetmiştir.

Mevsimsellikten Arındırılmış İhracat ve Seçilmiş Alt Sektörler (milyar ABD doları)

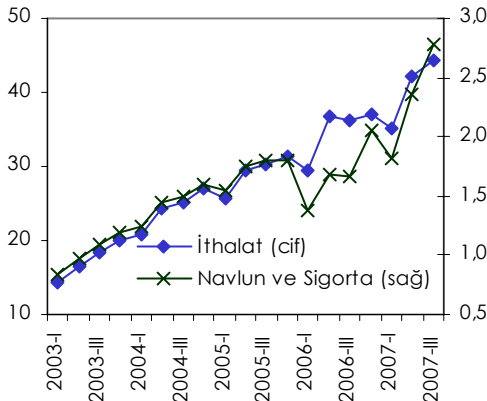

Mal İthalatı

21. İç talepteki yavaşlamanın ortadan kalkmaya başlamasıyla 2007 yılının ikinci çeyreğinden itibaren sermaye malı, üçüncü çeyreğinden itibaren ise tüketim malı ithalatında canlanma görülmüştür. Ara malı ithalatında ise yüksek performans gösteren ihracatın da etkisiyle istikrarlı bir büyüme eğilimi görülmektedir. Böylece, 2007 yılının Ocak-Eylül döneminde ithalat yüzde 18,6 oranında büyümüştür. Söz konusu büyümenin 8,7 puanı, ithalat fiyatı artışlarından kaynaklanmıştır.

İthalat

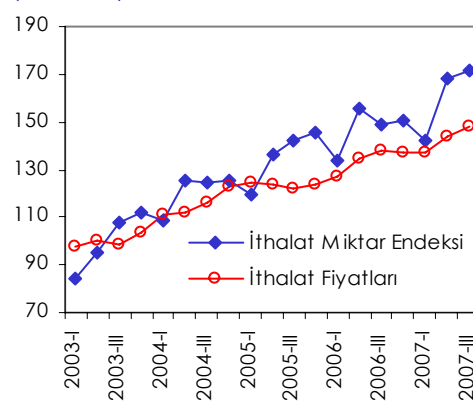
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCM B, TÜİK.

İthalat - Miktar ve Birim Değer

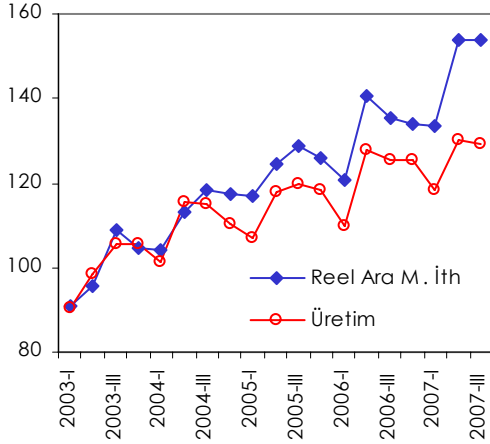
(2003=100)

Kaynak: TÜİK.

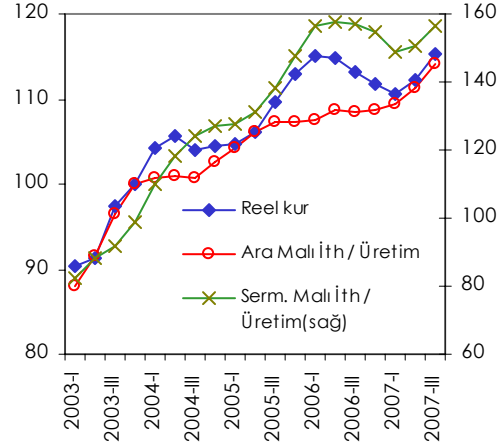
22. 2007 yılının ilk yarısında yüzde 0,8 gerileyen tüketim malı ithalatı yılın üçüncü çeyreğinde, 2006 yılında oluşan düşük bazın da katkısıyla yüzde 21 artış göstermiştir. Büyüme hızı yılın ilk çeyreğinde yüzde 4,3'e kadar gerileyen sermaye malı ithalatı, ikinci çeyrekte yüzde 8,1, üçüncü çeyrekte yüzde 15,1 artmıştır. Özellikle sermaye malı ithalatındaki canlanma, yatırım harcamalarının hızlandığının bir göstergesi olarak önem taşımaktadır.

İmalat Sanayii Üretimi ve Ara Malı İth. (2003=100)

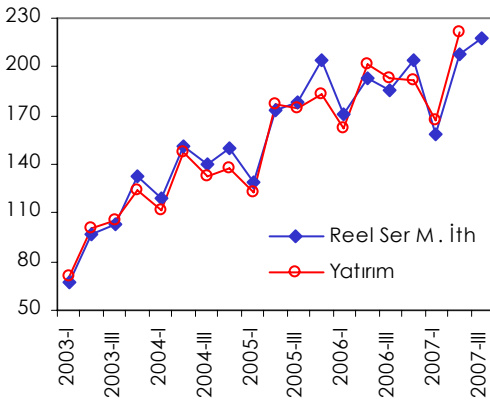
Kaynak: TÜİK.

Ara ve Serm. M. İth./ İmalat San. Ür. oranı ve Reel Kur (ÜFE) (12-aylık ort.)

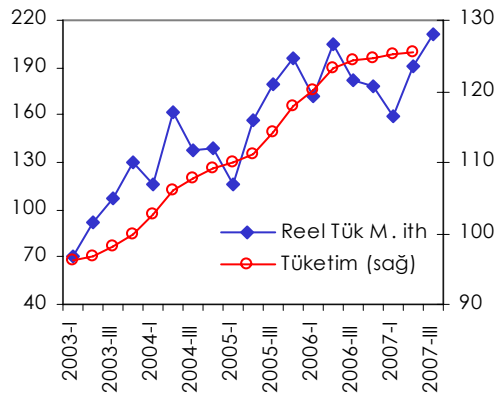
Kaynak: TCMB, TÜİK.

Yatırım Harcamaları ve Serm.Malı İth. (2003=100)

Kaynak: TÜİK.

Tüketim Harcamaları ve Tük.Malı İth. (2003=100, Tük. için 12-aylık ort.)

Kaynak: TÜİK.

23. Sektörel bazda incelendiğinde, yılın ilk dokuz ayında ithalat artışına en yüksek katkının ana metal sanayi sektöründen geldiği gözlenmiştir. Söz konusu gelişmede, ana metal ithalat miktarı kadar, fiyat artışlarının da etkisi olmuştur. Nitekim, bu dönemde ana metal fiyatları yüzde 18,8 oranında artarken, reel ana metal ithalat artışı yüzde 16,8 olmuştur. İthalat artışına yüksek katkı sağlayan diğer kalemler, kimyasal madde ve ürünler, makine ve teçhizat, atık/hurdalar (geri dönüşüm), tarım ve hayvancılık ürünleri ile ham petrol ve doğalgaz şeklinde sıralanabilir.

24. 2006 yılı Mayıs ve Haziran aylarındaki dalgalanma neticesinde tüketim malı ithalatındaki yavaşlama büyük ölçüde binek otomobil ithalatından kaynaklanmıştır. Binek otomobil ithalatı 2007 yılının ilk iki çeyreğinde sırasıyla yüzde 26,2 ve yüzde 21 geriledikten sonra, yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 17,8 oranında artmıştır. Motor benzini ithalatı da benzer bir eğilim göstermiştir. Dayanıklı, yarı dayanıklı ve dayanıksız tüketim malları ithalatında ise 2007 yılı ilk üç çeyreğinde güçlü büyüme devam etmiştir.

25. Binek otomobilin yanı sıra, sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri de 2007 yılında zayıf bir performans sergilemiştir. Söz konusu araç ithalatı 2007 yılı Ocak-Eylül döneminde yüzde 21,6 gerilemiştir. Taşıt araçlarının aksam ve parçaları ithalatı ise aynı dönemde yüzde 15,3 artmıştır. Bunda sektördeki ihracat gelişmelerinin büyük etkisi olmuştur. Nitekim, binek otomobil ihracatı bu dönemde yüzde 19,9 artış göstermiştir.

İthalat
(milyon ABD doları)

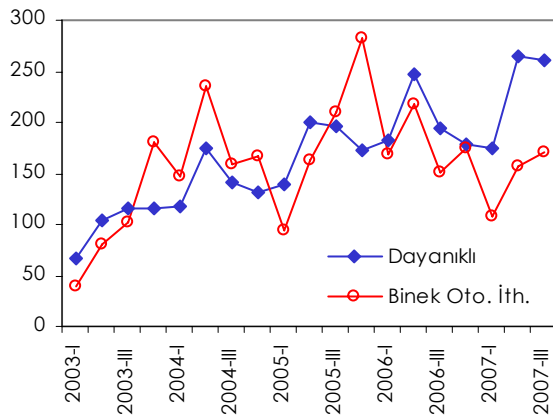
Ocak-Eylül

	2006	2007	% Değişim	% Katkı	\$ Katkı	İthalat payı	
						2006	2007
Toplam	102432	121506	18,6				
Sermaye Malı	16914	18516	9,5	1,6	1603	16,5	15,2
Ara Malı	73060	89192	22,1	15,7	16132	71,3	73,4
Tüketim Malı	12135	12917	6,4	0,8	782	11,8	10,6
Diğer	323	880	172,6	0,5	557	0,3	0,7
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):							
Madencilik ve Taşocakçılığı	15860	17579	10,8	1,7	1719	15,5	14,5
Hampetrol ve Doğalgaz	14076	15172	7,8	1,1	1096	13,7	12,5
Tekstil Ürünleri	3115	3935	26,3	0,8	819	3,0	3,2
Kağıt ürünleri	1714	2082	21,5	0,4	368	1,7	1,7
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	5815	6385	9,8	0,6	569	5,7	5,3
Kimyasal Madde ve Ürünler	14479	17336	19,7	2,8	2857	14,1	14,3
plastik ve Kautçuk Ürünleri	1917	2255	17,6	0,3	338	1,9	1,9
Ana Metal Sanayi	12475	17310	38,8	4,7	4835	12,2	14,2
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	1800	1994	10,8	0,2	194	1,8	1,6
Makine ve Teçhizat	10516	12173	15,8	1,6	1657	10,3	10,0
Büro, Muhasebe ve Bilgi İşleme Makinaları	1906	1963	3,0	0,1	57	1,9	1,6
Elektrikli Makina ve Cihazlar	3607	4429	22,8	0,8	822	3,5	3,6
Radio, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	3471	4138	19,2	0,7	667	3,4	3,4
Tıbbi ve Optik aletler	2071	2329	12,5	0,3	258	2,0	1,9
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	9863	10022	1,6	0,2	159	9,6	8,2
Diğer Ulaşım Araçları	1933	1321	-31,6	-0,6	-612	1,9	1,1
Atık ve hurdalar (toptan ve perakende)	3010	4486	49,0	1,4	1476	2,9	3,7

Kaynak: TÜİK.

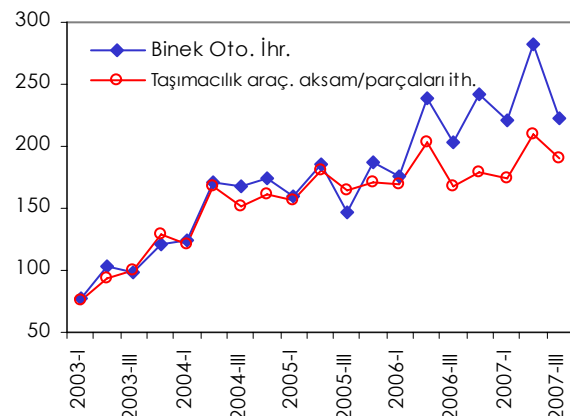
Dayanıklı Tük. M. ve Binek Oto. İth.

(2003=100)

Kaynak: TÜİK.

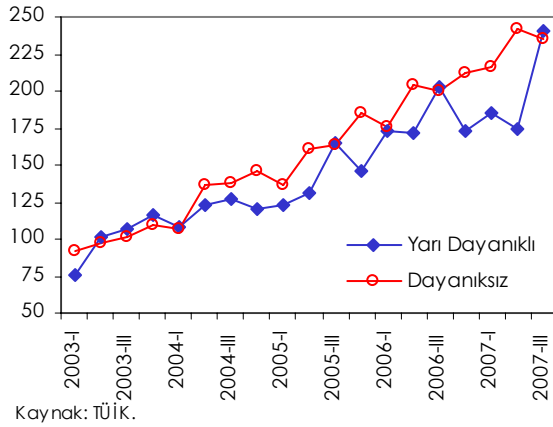
Taşıt Araçları Aksam/Parça İthalatı ve

Binek Oto. İhracatı (2003=100)

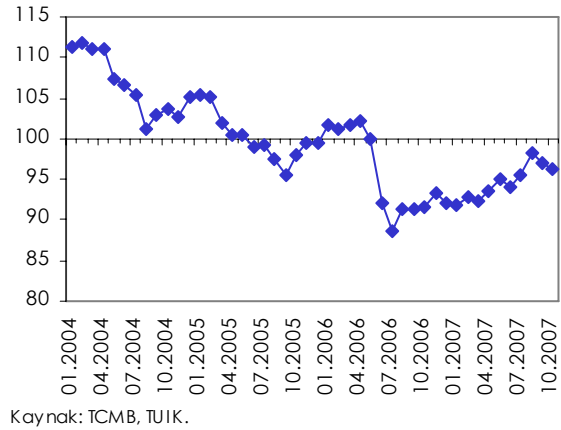
Kaynak: TÜİK.

26. TCMB/TÜİK tarafından yayımlanan tüketim güven endeksleri özel tüketimde 2007 yılının ikinci çeyreğinde sınırlı, üçüncü çeyreğinde kayda değer bir toparlanmaya işaret etmektedir. Bununla birlikte, endeks değeri halen 2006 yılı öncesindeki düzeyin gerisinde yer almaktadır.

Yarı Dayanıklı ve Dayanısız Tüketim Mali İth. (2003=100)

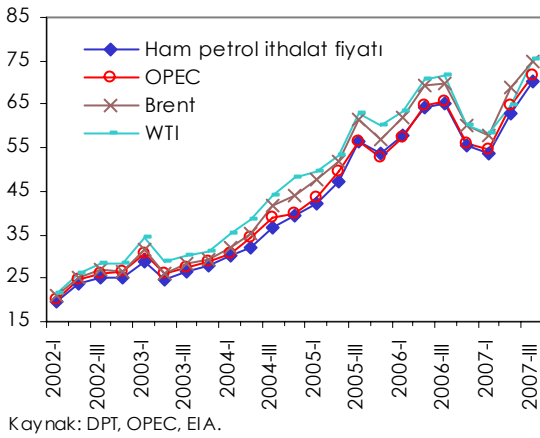
Tüketici Güven Endeksi (TCMB-TÜİK)

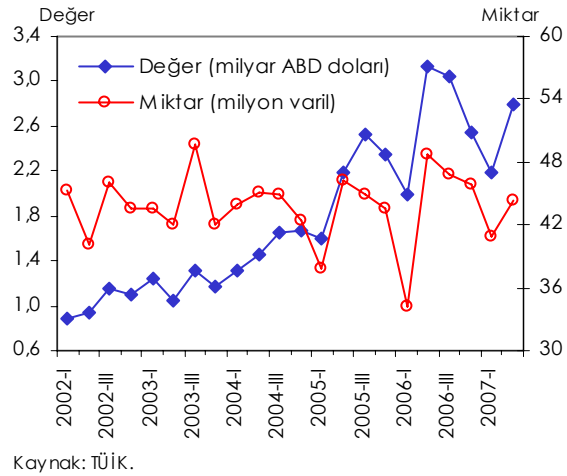
27. 2006 yılının son çeyreğinde gerileyen petrol fiyatları, 2007 yılı başında itibaren artmaya başlamıştır. OPEC'in üretim kesintileri, beklentilerin üzerinde seyreden talep artışı, Orta Doğu'daki jeopolitik belirsizlikler ve ABD doları kurunda görülen dalgalanmalar, ham petrol fiyatlarındaki yükselişin son dönemlerde keskinleşmesine neden olmuştur. Petrol fiyatlarındaki yükseliş eğilimi, ara malı ithalatının ABD doları cinsinden değerinin önümüzdeki dönemde ivme kazanması olasılığını güçlendirmektedir.

Ham Petrol Fiyatları

(varil başına ABD doları, ortalama)

Ham Petrol İthalatı

28. 2007 yılı genelinde, ana metalin yanı sıra gıda ürünleri ve içecek, atık-hurda (geri dönüşüm) ticareti, kimyasal madde ve ürünler, plastik ve kauçuk ürünleri ile kağıt ürünleri ithalat fiyatlarında önemli artışlar gözlenmiştir. Ham petrol ve doğal gaz ile elektrikli makine ve cihaz ithalat fiyatları ise yılın özellikle ilk yarısında gerileme kaydetmiş, üçüncü çeyrekte yeniden artışa geçmiştir.

29. İthalat miktar endeksleri incelendiğinde, yılın ikinci çeyreğinde ana metal, elektrikli makine ve cihazlar, haberleşme cihazları (radyo-TV vb.) ile tekstil ürünleri ithalatının toplam ithalat artışının üzerinde büyüdüğü gözlenmektedir. Diğer taraftan, gıda ürünleri ve içecek ithalat miktarı 2006 yılı son çeyreğinden bu yana gerilemektedir. 2006 yılı üçüncü çeyreğinden bu yana gerileyen kara taşıtları reel ithalatı ise 2007 yılı üçüncü çeyreğinde yeniden artışa geçmiştir.

İthalat – Birim Değer Endeksleri (Yıllık % Değişim)

	2006				2006	2007		
	I	II	III	IV		I	II	III
Toplam	2,0	8,4	13,0	11,5	8,8	8,2	7,2	7,0
Sermaye Malı	-8,5	3,3	10,1	10,2	4,3	12,7	0,6	-2,3
Ara Malı	6,5	13,2	17,5	17,2	13,8	13,6	8,1	8,0
Tüketim Malı	-7,4	-1,2	5,0	6,8	1,3	7,6	6,0	4,4
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):								
Ham Petrol ve Doğal Gaz	43,5	39,4	23,4	11,2	27,5	-1,5	-3,2	1,9
Gıda Ürünleri ve İçecek	-2,5	-5,7	1,3	8,2	0,2	10,2	19,7	19,2
Tekstil Ürünleri	-2,5	-1,9	5,1	7,5	2,4	5,5	3,5	2,9
Kağıt Ürünleri	-3,0	4,3	9,3	10,3	5,3	10,9	8,1	8,2
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	29,1	22,9	17,1	-1,1	15,9	-3,6	5,1	6,3
Kimyasal Madde ve Ürünler	-6,8	-1,8	7,0	7,5	1,6	5,9	7,0	8,2
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	-4,1	4,4	8,2	9,1	4,6	8,7	7,1	6,1
Ana Metal Sanayi	3,5	20,8	40,7	39,1	24,2	26,1	16,6	11,5
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	-3,2	4,2	7,7	11,6	6,3	10,0	2,0	4,6
Makine ve Teçhizat	-8,7	-1,8	1,9	6,3	0,2	8,3	0,9	2,5
Elektrikli Makina ve Cihazlar	-2,4	2,3	0,1	-4,2	-1,4	-4,1	-2,3	6,1
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	-15,9	-5,5	4,2	3,8	-3,8	5,1	13,8	4,1
Tıbbi ve Optik aletler	-3,8	-0,3	-7,4	8,9	-0,5	2,7	7,2	16,2
Motorsuz Kara Taşıtı ve Römorklar	-5,3	4,2	10,8	11,8	5,7	9,2	6,6	4,9
Atık ve hurdalar (toptan ve perakende)	-11,5	5,5	29,8	16,3	10,0	31,5	32,5	20,0

Kaynak: TÜİK.

İthalat – Miktar Endeksleri (Yıllık % Değişim)

	2006				2006	2007		
	I	II	III	IV		I	II	III
Toplam	12,5	14,3	4,4	3,3	8,5	6,2	8,2	15,5
Sermaye Malı	32,4	11,9	3,7	-0,4	10,0	-7,5	7,5	17,8
Ara Malı	3,4	12,9	5,0	6,1	6,9	10,8	9,6	13,6
Tüketim Malı	48,6	30,3	1,9	-9,0	13,8	-7,0	-7,1	15,8
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):								
Ham Petrol ve Doğal Gaz	0,8	10,1	7,8	7,5	6,6	25,1	5,2	2,9
Gıda Ürünleri ve İçecek	10,5	35,7	18,6	-1,8	15,8	-7,9	-18,5	-15,0
Tekstil Ürünleri	3,8	3,1	6,6	1,5	3,6	15,8	27,7	19,8
Kağıt Ürünleri	11,3	7,0	12,9	9,5	10,2	1,3	15,3	14,3
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	28,3	22,7	19,6	-2,3	15,9	-6,3	-0,4	8,0
Kimyasal Madde ve Ürünler	12,2	12,0	7,4	8,7	9,8	6,3	12,6	11,8
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	21,5	18,1	12,4	7,7	14,5	2,4	6,4	15,8
Ana Metal Sanayi	-14,2	11,5	-7,0	3,2	-0,3	13,2	9,6	28,3
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	22,3	16,6	21,2	15,4	17,7	-1,3	8,7	4,8
Makine ve Teçhizat	24,4	25,4	13,9	5,5	16,1	2,2	13,4	14,0
Elektrikli Makina ve Cihazlar	37,2	10,1	21,5	12,0	19,5	2,6	33,0	28,0
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	24,8	8,0	6,5	2,0	10,0	1,1	5,0	21,5
Tıbbi ve Optik aletler	25,3	13,8	5,2	0,8	10,3	-6,0	4,2	7,4
Motorsuz Kara Taşıtı ve Römorklar	32,4	17,4	-11,1	-19,9	1,2	-16,3	-11,5	9,9
Atık ve hurdalar (toptan ve perakende)	-7,0	32,1	-2,4	31,5	11,8	40,8	13,1	-0,5

Kaynak: TÜİK.

30. 2007 yılı Ocak-Eylül döneminde Rusya ve Çin'den yapılan ithalattaki yüksek artışa paralel olarak AB'den yapılan ithalatın toplam ithalat içindeki payında geçen yılın aynı dönemine göre gerileme gözlenmiştir. Ukrayna ve Hindistan'ın toplam ithalattaki payında da kayda değer artış olmuştur. Salt bu dört ülkenin yüzde 18,6'lık toplam ithalat artışına katkıları 7,7 puan olmuştur. Diğer taraftan, Libya'dan yapılan ithalattaki hızlı düşüş dikkat çekmektedir. Buna bağlı olarak 2006 yılı Ocak-Eylül döneminde yüzde 1,7 olan Libya'nın ithalattaki payı 2007 yılı aynı döneminde yüzde 0,2'ye gerilemiştir.

İthalat – Ülke Dağılımı (milyon ABD doları)

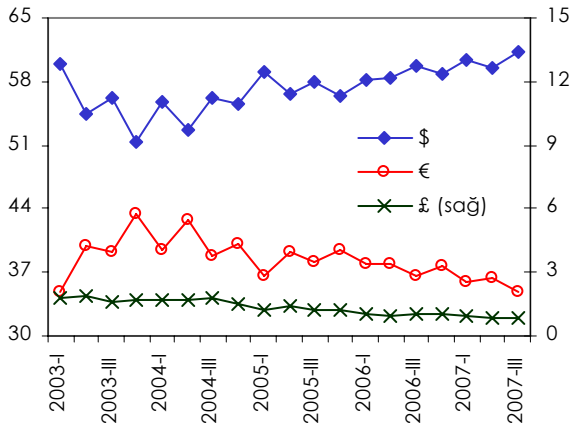
	Ocak-Eylül						
	2006		2007		%	% Katkı	\$ Katkı
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)	Değişim		
Toplam	102432	..	121506	..	18,6		
Avrupa Birliği Ülkeleri (27)	43821	42,8	48912	40,3	11,6	5,0	5092
Diğer Ülkeler	57947	56,6	71709	59,0	23,7	13,4	13762
Diğer Avrupa	18628	18,2	24680	20,3	32,5	5,9	6052
Asya	18617	18,2	24026	19,8	29,1	5,3	5409
Diğer	20702	20,2	23003	18,9	11,1	2,2	2301
Türkiye Serbest Bölgeleri	664	0,6	884	0,7	33,2	0,2	220
Seçilmiş Ülkeler ve Ülke Grupları							
OECD	57.348	56,0	65.739	54,1	14,6	8,2	8392
Almanya	10.996	10,7	12.598	10,4	14,6	1,6	1602
İtalya	6.333	6,2	7.195	5,9	13,6	0,8	862
A.B.D.	4.506	4,4	5.917	4,9	31,3	1,4	1411
Fransa	5.453	5,3	5.445	4,5	-0,2	0,0	-8
İsviçre	3.176	3,1	4.141	3,4	30,4	0,9	965
İngiltere	3.740	3,7	3.926	3,2	5,0	0,2	186
İspanya	2.874	2,8	3.019	2,5	5,1	0,1	145
Belçika	1.810	1,8	2.105	1,7	16,3	0,3	294
Diğer OECD	18.460	18,0	21.394	17,6	15,9	2,9	2934
Orta Doğu Ülkeleri	8.190	8,0	8.844	7,3	8,0	0,6	654
İran	4.429	4,3	4.970	4,1	12,2	0,5	541
Rusya	12.541	12,2	16.429	13,5	31,0	3,8	3888
Çin	7.090	6,9	9.380	7,7	32,3	2,2	2291
Ukrayna	2.325	2,3	3.438	2,8	47,9	1,1	1113
G. Kore	2.537	2,5	3.051	2,5	20,3	0,5	514
Japonya	2.388	2,3	2.535	2,1	6,2	0,1	147
Romanya	1.992	1,9	2.286	1,9	14,8	0,3	294
Hindistan	1.128	1,1	1.690	1,4	49,8	0,5	562
Libya	1.725	1,7	270	0,2	-84,4	-1,4	-1456

Kaynak: TÜİK.

31. AB'den yapılan ithalatın payındaki gerilemeyle birlikte, 2007 yılında euro cinsinden yapılan ithalatın payı da geçen yıla göre gerilemiş, ABD doları cinsinden ithalatın payı artmıştır. Bu dönüşümde ithalatın özellikle Rusya, İran ve Uzak Doğu Asya ülkelerine kaymasının etkisi olmuştur. İngiliz sterlini cinsinden ithalatın payı ise, istikrarlı bir şekilde gerilemektedir.

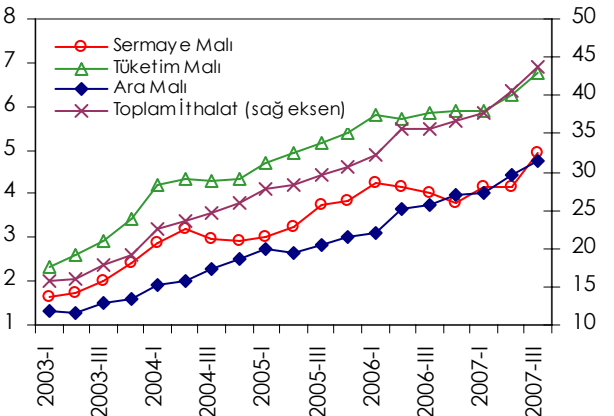
32. 2007 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 7,8 artan mevsimsellikten arındırılmış (ABD doları cinsinden) ithalat, yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 8 artmıştır. Alt kalemler itibarıyla mevsimsellikten arındırılmış veriler incelendiğinde, üçüncü çeyrekte en hızlı artış sermaye malı ithalatında olduğu görülmektedir.

İthalatta Döviz Kompozisyonu (% pay)

Kaynak: TÜİK.

Mevsimsellikten Arındırılmış İthalat ve Seçilmiş Alt Sektörler (milyar ABD doları)

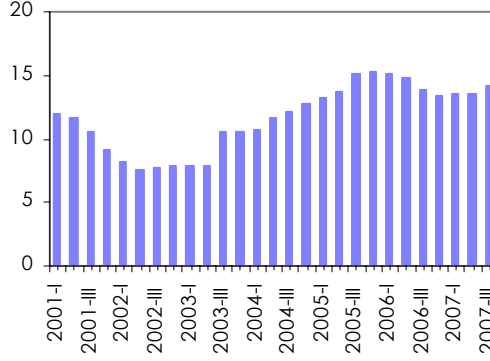

Hizmetler Hesabı

33. Turizm gelirlerindeki belirgin düşüş nedeniyle 2006 yılında olumsuz performans sergileyen hizmetler hesabı, 2007 yılından itibaren yeniden artmaya başlamıştır. Son yıllarda hizmet gelirleri içinde ağırlığı artmakta olan inşaat hizmeti gelirleri ise 2007 yılında genellikle gerileme eğiliminde olmuştur.

Hizmetler Hesabı

(12-aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Hizmetler Hesabı (milyon ABD doları)

	2006				2007		
	I	II	III	IV	I	II	III
Hizmetler hesabı	1162	2847	7284	2069	1319	2835	7989
Toplam gelir	3466	5675	10328	5027	4097	6292	11901
Toplam gider	-2304	-2828	-3044	-2958	-2778	-3457	-3912
Taşımacılık	-155	-40	370	-254	36	109	269
Gelir	718	998	1410	1104	1083	1576	2125
Gider	-873	-1038	-1040	-1358	-1047	-1467	-1856
Turizm	1434	2946	7219	2511	1490	2825	7923
Gelir	2002	3693	8038	3120	2162	3728	8732
Gider	-568	-747	-819	-609	-672	-903	-809
İnşaat hizm.	212	249	234	184	190	228	139
Gelir	212	249	234	184	190	228	139
Gider	0	0	0	0	0	0	0
Finansal hizm.	-82	-53	-74	-38	-79	-41	-26
Gelir	61	67	69	80	73	88	114
Gider	-143	-120	-143	-118	-152	-129	-140
Diğer Hizmetler	-247	-255	-465	-334	-318	-286	-316
Gelir	473	668	577	539	589	672	791
Gider	-720	-923	-1042	-873	-907	-958	-1107

Kaynak: TCMB.

34. 2007 yılının ilk dokuz ayında ülkemizden çıkış yapan ziyaretçi sayısının yüzde 17 oranında artmasına karşın, ortalama harcamaların yüzde 9 gerilemesi sonucu turizm gelirlerindeki artış yüzde 6,5 düzeyinde kalmıştır. Bunun yanı sıra, turizm giderlerinin de aynı dönemde yüzde 11,7 oranında artması sonucu "net" turizm geliri yüzde 5,5 artmıştır.

Turizm İstatistikleri

	2006				2007		
	I	II	III	IV	I	II	III
Turizm Gelirleri (milyon ABD doları)	2002	3693	8037	3119	2163	3727	8732
Çıkış yapan yabancı ziyaretçiler (bin kişi)	2138	4912	8302	3924	2552	5777	9941
Çıkış yapan vatandaş ziyaretçiler (bin kişi)	597	629	1838	808	640	710	1930
Turizm Giderleri (milyon ABD doları)	568	747	819	609	671	903	809
Giriş yapan vatandaş ziyaretçiler (bin kişi)	905	1170	1161	827	1174	1356	1137

Kaynak: TÜİK, TCMB.

Gelir Hesabı

35. Geliri hesabı açığı yılın ilk dokuz ayında yüzde 7,3 artarak 5,2 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Bu artışta, özel sektörün uzun vadeli borçlanmasına paralel olarak artan faiz ödemeleri ile son yıllarda yüksek seyreden doğrudan yatırım girişlerine bağlı olarak yurt dışına kâr transferleri belirleyici olmuştur. Portföy yatırım geliri ile faiz gelirlerindeki artış söz konusu açığı kısmen telafi edebilmiştir.

Gelir Hesabı (milyon ABD doları)

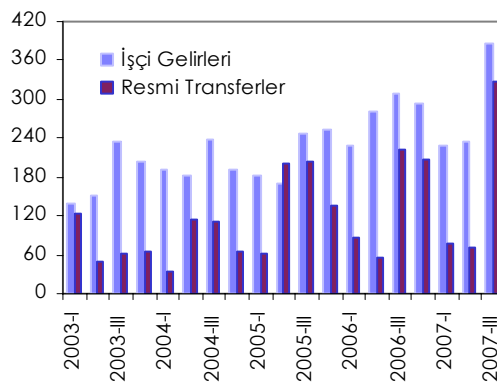
	2006				2007		
	I	II	III	IV	I	II	III
Gelir Hesabı	-1490	-1632	-1685	-1782	-1908	-1466	-1784
Ücret Ödemeleri (net)	-22	-26	-29	-30	-29	-28	-27
Yatırım Geliri (net)	-1468	-1606	-1656	-1752	-1879	-1438	-1757
Toplam gelir	1184	957	1227	1105	1675	1394	1664
Toplam gider	-2652	-2563	-2883	-2857	-3554	-2832	-3421
Doğrudan Yatırımlar	-143	-377	-218	-230	-308	-568	-389
Gelir	59	65	43	52	53	75	42
Gider	-202	-442	-261	-282	-361	-643	-431
Portföy Yatırımları	-426	-29	-162	-45	-566	372	-74
Gelir	829	591	795	586	1084	794	1065
Gider	-1255	-620	-957	-631	-1650	-422	-1139
Diğer Yatırımlar	-899	-1200	-1276	-1477	-1005	-1242	-1294
Faiz geliri	296	301	389	467	538	525	557
Faiz gideri	-1195	-1501	-1665	-1944	-1543	-1767	-1851
Uzun vade	-1053	-1298	-1431	-1717	-1367	-1625	-1649
Merkez Bankası	-186	-135	-364	-159	-123	-91	-230
Genel Hükümet	-359	-531	-367	-550	-394	-498	-316
Bankalar	-109	-136	-191	-177	-216	-279	-317
Diğer Sektör	-399	-496	-509	-831	-634	-757	-786
Kısa vade	-142	-203	-234	-227	-176	-142	-202

Kaynak: TCMB.

Cari Transferler

36. İşçi gelirleri ve resmi transferlerden oluşan cari transferler kalemi 2007 yılının Ocak-Eylül döneminde yüzde 11,6 oranında artarak 1,3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Transferlerde resmi transferlerin payı, halen işçi gelirlerinin gerisinde olmakla beraber tedrici biçimde artmaktadır.

Cari transferler (milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB.

III. SERMAYE HAREKETLERİ

37. 2007 yılının ilk dokuz ayında, cari işlemler ile net hata ve noksan kalemleri toplamı olarak tanımlanan dış finansman ihtiyacı 25,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Rezerv değişimleri ve IMF kredileri hariç tutulduğunda, bu dönemdeki net sermaye girişi 39,7 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Finansman yapısında doğrudan yatırımlar ve özel sektörün kullandığı uzun vadeli krediler belirleyici olmuş, ayrıca bankaların kullandığı uzun vadeli krediler ile yabancıların hisse senedi alımlarının da finansmanda önemli payı olmuştur.

38. Bu gelişmelere bağlı olarak, altın dahil Merkez Bankası net rezervi 2006 yılı sonunda 63,3 milyar ABD dolarından 2007 yılı Eylül ayı sonunda 74,5 milyar ABD dolarına, bankaların muhabir mevcudu ve efektif kasası ise aynı dönemde 27,5 milyar ABD dolarından 31 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

Dış finansman ihtiyacı ve finansman kaynakları (milyar ABD doları)

	2006	2006				2007			(12-aylık)
		I	II	III	IV	I	II	III	2007-III
1. Cari İşlemler Dengesi	-32,9	-8,7	-10,9	-4,9	-8,3	-9,3	-10,1	-6,7	-34,4
2. Net Hata Noksan	-2,2	-0,7	1,8	-2,3	-1,0	1,0	2,1	-2,6	-0,4
I. Toplam Finansman İhtiyacı (=1+2)	-35,1	-9,4	-9,1	-7,2	-9,3	-8,2	-7,9	-9,3	-34,8
II. Toplam Finansman (=1+2+3)	35,1	9,4	9,1	7,2	9,3	8,2	7,9	9,3	34,8
1. Sermaye Hareketleri (net)	56,0	17,2	11,3	10,8	16,7	17,2	14,8	7,8	56,5
Doğrudan Yatırımlar (net)	19,0	1,4	7,8	3,5	6,3	8,1	2,5	3,0	19,8
Portföy Yatırımları (net)	7,4	3,6	-4,5	4,1	4,2	4,5	1,5	-2,1	8,1
Genel Hükümetin Tahvil İhracı	3,3	2,3	-0,6	0,8	0,8	3,4	-1,0	-0,5	2,6
Yabancıların Türkiye'de Menkul Kıymet Alımı	8,1	1,6	-3,8	4,6	5,7	1,8	2,9	-0,1	10,3
Yerleşiklerin Yurt Dışında Menkul Kıymet Alımı	-4,0	-0,3	-0,1	-1,3	-2,3	-0,7	-0,4	-1,5	-4,8
Kredi Kullanımı (IMF kredileri hariç, net)	26,9	11,2	8,1	3,9	3,7	7,9	11,8	7,9	31,3
Genel Hükümet	-0,7	-0,2	-0,2	0,3	-0,6	0,1	-0,4	0,3	-0,6
Bankalar	5,8	2,4	3,0	0,3	0,1	0,9	3,3	0,2	4,5
Uzun Vade	9,8	1,3	3,2	0,7	4,5	2,1	2,6	1,9	11,2
Kısa Vade	-4,0	1,1	-0,2	-0,5	-4,4	-1,3	0,7	-1,7	-6,6
Diğer Sektörler	21,8	8,9	5,3	3,3	4,2	6,9	8,9	7,4	27,3
Uzun Vade	18,6	8,6	3,2	2,9	3,9	6,7	6,3	5,7	22,6
Kısa Vade	0,5	0,1	0,1	0,3	0,0	-0,1	0,6	0,5	1,0
Ticari Krediler	2,6	0,2	2,0	0,1	0,2	0,3	2,0	1,2	3,7
Mevduat	4,6	1,5	0,3	-1,1	3,9	-3,4	-0,5	-1,5	-1,5
Merkez Bankası	-1,3	-0,2	-0,3	-0,5	-0,3	-0,3	-0,3	-0,6	-1,4
Bankalar	5,9	1,6	0,6	-0,6	4,2	-3,2	-0,3	-0,9	-0,1
Diğer	-1,9	-0,4	-0,5	0,4	-1,4	0,1	-0,4	0,5	-1,2
2. IMF Kredileri	-4,5	-1,8	-1,8	0,1	-1,0	-2,3	0,0	-1,0	-4,2
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	-4,5	-1,8	-1,8	0,1	-1,0	-2,3	0,0	-1,0	-4,2
3. Rezerv Değişimi (- artış)	-16,4	-6,0	-0,3	-3,6	-6,5	-6,6	-6,9	2,5	-17,5
Bankalar Muhabir Mevcudu	-10,3	1,1	-3,3	-2,8	-5,3	-0,2	-6,4	3,6	-8,3
Resmi Rezervler	-6,1	-7,1	3,0	-0,8	-1,2	-6,4	-0,5	-1,0	-9,1

Kaynak: TCMB.

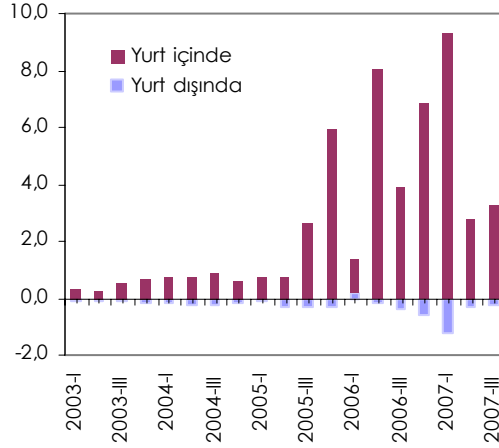
Doğrudan Yatırımlar

39. 2006 yılında hız kazanan doğrudan yatırımlar 2007 yılının ilk dokuz ayında da yüksek seyretmiştir. Bu dönemde gerçekleşen net sermaye girişinin (IMF kredileri ve rezerv hareketleri hariç) yüzde 34,1'i doğrudan yatırım kaynaklıdır. Borç yaratmayan sermaye kalemi olarak nitelendirilen doğrudan yatırım girişlerindeki yüksek pay, cari işlemler açığının finansmanı ve sürdürülebilirliği açısından önemini korumaktadır.

40. Bankacılık sektörü kaynaklı doğrudan sermaye girişlerinin yüksek paya sahip olduğu söz konusu dönemde, yabancıların yurt içinde gayrimenkul alımları da önemli yer tutmaktadır. 2007 yılı Ocak-Eylül döneminde, gayrimenkul alımları kanalıyla 2,2 milyar ABD doları tutarında doğrudan sermaye girişi gerçekleşmiştir.

Doğrudan yatırımlar

(milyar ABD doları)

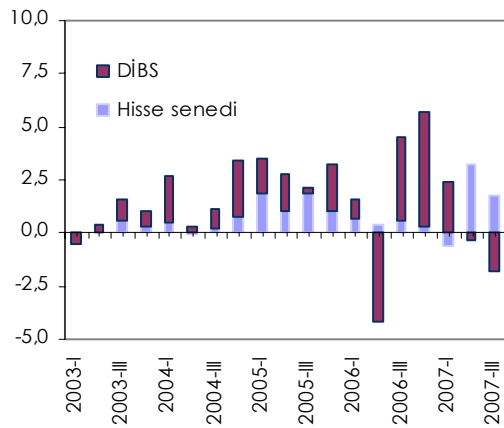

Kaynak: TCMB.

Portföy Yatırımları

41. Yılın ilk yedi ayında portföy kaynaklı sermaye girişleri yüksek seyretmiş, ancak, Ağustos ve Eylül ayında uluslararası kredi piyasalarında risk algılamalarının bozulma eğilimine girmesi ve bu durumun ekonominin geneline yayılabileceğine ilişkin kaygıların artması finansal piyasalarda dalgalanmaya yol açmış ve portföy kaynaklı sermaye çıkışı gözlenmiştir. Ağustos-Eylül döneminde yabancılar net 3,6 milyar ABD doları tutarında DİBS satarken 0,6 milyar ABD doları tutarında hisse senedi alımı gerçekleştirmişlerdir. Böylece, yılın ilk dokuz ayında yabancıların net DİBS ve hisse senedi alımı sırasıyla 0,2 ve 4,4 milyar ABD doları olmuştur. Bu dönemde, Hazine yurt dışında 3,4 milyar ABD doları karşılığı tahvil ihraç ederken, 1,6 milyar ABD doları geri ödeme yapmıştır.

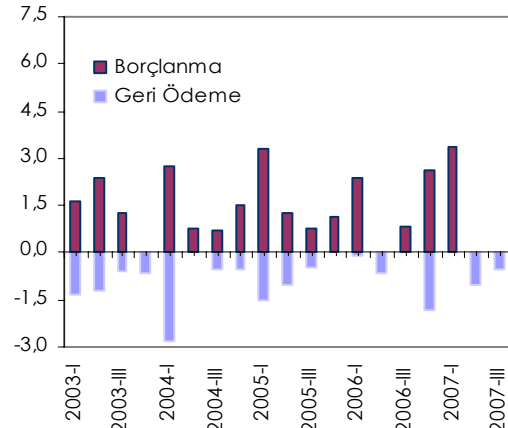
Yabancıların menkul kıymet yatırımları (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB, İMKB.

Genel Hükümet tahvil ihracı

(milyar ABD doları)

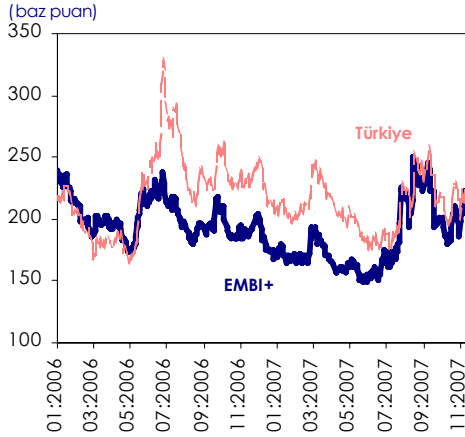
Kaynak: TCMB.

42. Son dönemlerde yurt içi büyümeye ilişkin verilerin orta vadeli enflasyon görünümüne dair olumlu sinyaller vermesi ve küresel ekonomideki gelişmelerin hem iç hem dış talep büyümesini sınırlayıcı yönde etkileyebileceği değerlendirilmeleri altında, Para Politikası Kurulu (PPK), politika faizlerini uzunca bir süre sabit tuttuktan sonra ölçülü faiz indirimine başlamıştır. Eylül, Ekim ve Kasım aylarında politika faizlerinde toplam 125 baz puanlık indirim yapılmış ve böylece, 15 Kasım 2007 tarihi itibarıyla, TCMB bünyesindeki Bankalararası Para Piyasası ve

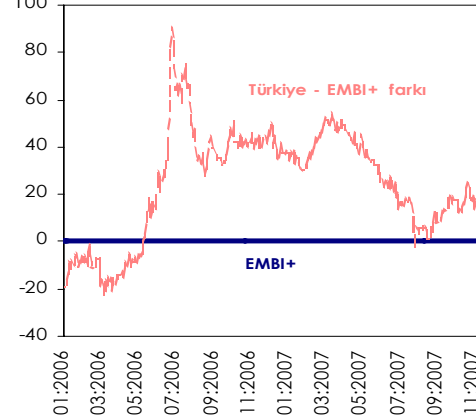
İMKB Repo/Ters Repo Pazarında uygulanan gecelik borçlanma ve borç verme faiz oranları sırasıyla 16,25 ve 20,75 olarak belirlenmiştir.

43. Yılın üçüncü çeyreğinde, küresel düzeyde finansal piyasalarda gözlenen dalgalanmalar, gelişmekte olan ülkelere ait yatırım araçlarına olan ilgiyi zayıflatmış ve söz konusu ülkelerle ABD tahvilleri arasındaki getiri farklarını artırmıştır. 1 Haziran 2007 tarihinde 149 baz puana gerileyen Yükselen Piyasalar Tahvil Ana Endeksi (EMBI+) Ağustos ayında 251 baz puana kadar yükselmiştir. Daha sonra, ABD ve Avrupa merkez bankalarının likidite ve faiz operasyonları sonucu mali piyasalarda görece istikrar sağlanmış ve risk iştahı tekrar güçlenme eğilimine girmiştir.

İkincil Piyasa Getiri Farkları

Getiri farklarında Türkiye'nin EMBI+ ortalamasına göre durumu (baz puan)

Getiri Farkı (spread): Ülkelerin uluslararası piyasalarda ihraç ettikleri tahvil getirileri ve ABD Hazine tahvil getirileri arasındaki fark.

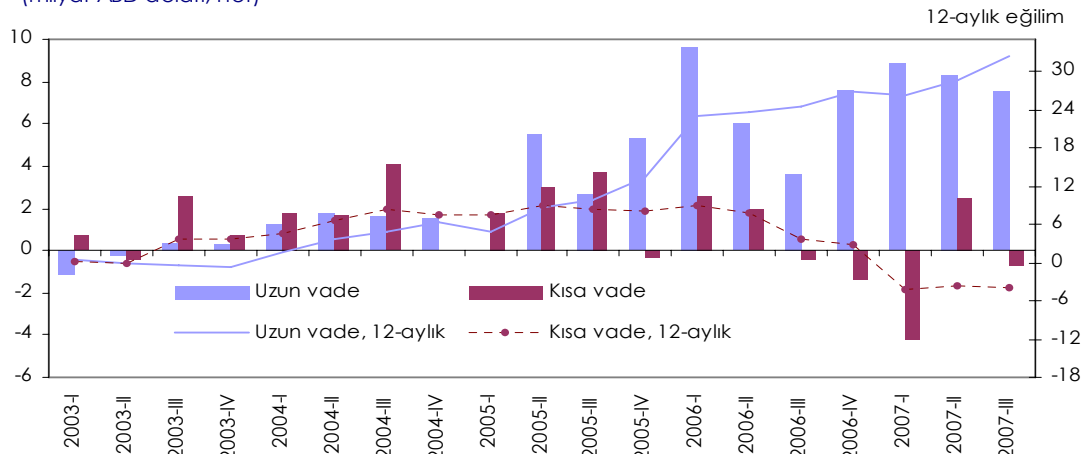
Diğer Yatırımlar

44. Son yıllarda artan uzun vadeli kredilerin toplam finansman içindeki payı 2007 yılının üçüncü çeyreğinde de artmaya devam etmiştir. Böylece, Ocak-Eylül döneminde uzun vadeli kredilerin rezerv değişimleri ve IMF kredileri hariç net sermaye girişindeki payı yüzde 62,2'ye ulaşmıştır. Bu dönemde, kısa vadeli kredilerde net geri ödeme yapılmıştır.

45. Mart ayında Oger Telecom'un Türk Telekom ödemesi için yurt dışında sağladığı uzun vadeli kredi dahil Ocak-Eylül döneminde özel sektör net 18,7 milyar ABD doları uzun vadeli kredi kullanmıştır. Aynı dönemde bankaların uzun vadeli kredi kullanımı net 6,7 milyar ABD doları olmuştur. Kısa vadeli kredilerde bankalar geri ödeyici olmuş, özel sektör ise net 1 milyar ABD doları kısa vadeli kredi kullanmıştır.

Uzun ve kısa vadeli sermaye

(milyar ABD doları, net)

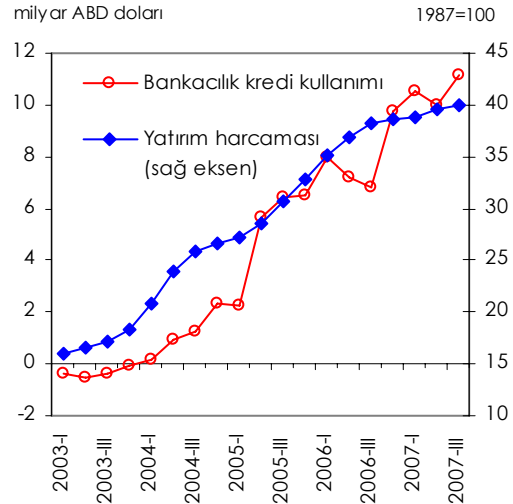
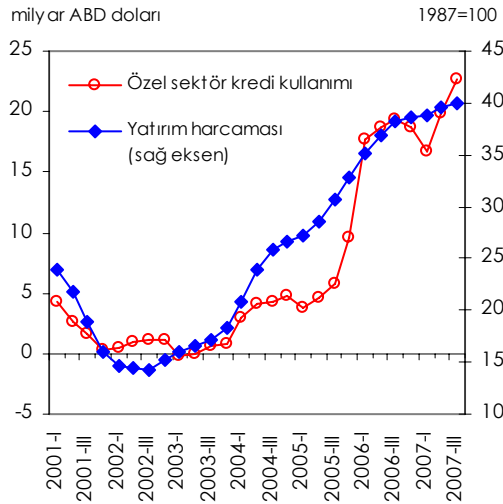

Not: Doğrudan ve portföy yatırımı ile, IMF kredileri ve bankaların döviz varlıkları hariç.

46. 2006 yılında GSYİH'nin yüzde 6,1, özel sektör yatırım harcamalarının yüzde 17,4 oranında artmasına paralel olarak, uzun vadeli kredi kullanımı da yüksek miktarda artış göstermiştir. Ancak, Mayıs ve Haziran aylarında mali piyasalarda gözlenen dalgalanmanın yarattığı belirsizlik ortamının ve parasal sıkılaştırmanın, 2006 yılının üçüncü ve dördüncü çeyreklerine ilişkin yatırım harcamalarının hızını olumsuz etkilediği gözlenmiştir.

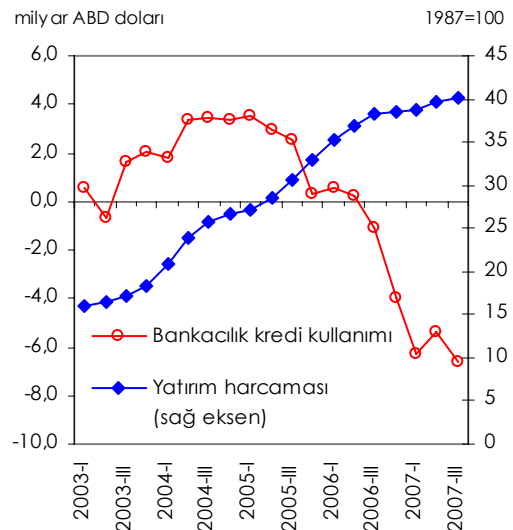
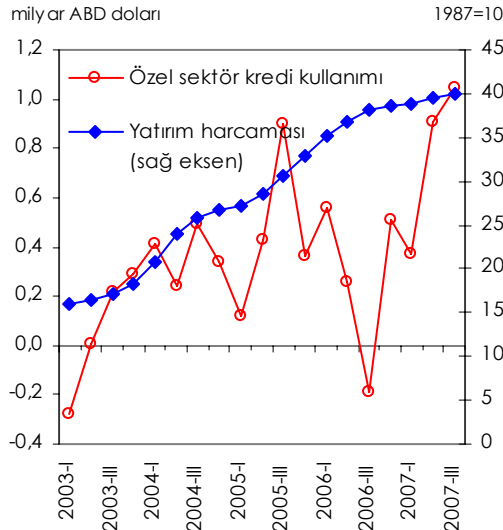
47. 2007 yılının ilk çeyreğinde de yavaşlayan yatırım harcamaları yılın ikinci çeyreğinde, uzun vadeli kredi kullanımı ve yatırım malları ithalatındaki artışa paralel olarak, belirgin bir şekilde hızlanmıştır. Yılın üçüncü çeyreğinde uzun vadeli kredi kullanımı yüksek seviyede olmasına karşın, bu dönemde yatırım harcamalarında yavaşlama görülmüştür. Finansman içinde payı giderek azalan kısa vadeli kredi kullanımı ile yatırım harcamaları arasındaki ilişkinin ise zayıfladığı gözlenmektedir.

Uzun vadeli net kredi kullanımı ve özel sektör yatırım harcamaları (12-aylık birikimli)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

Kısa vadeli net kredi kullanımı ve özel sektör yatırım harcamaları (12-aylık birikimli)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

48. Merkez Bankası 2005 yılı sonu itibarıyla, 2001 yılı ve öncesinde kullanılan IMF kredilerinin geri ödemesini tamamlamıştır. Hazine ise 2007 yılında IMF kredi geri ödemelerine devam etmiş ve yılın ilk dokuz ayında net 3,3 milyar ABD doları kredi geri ödemesi yapmıştır.

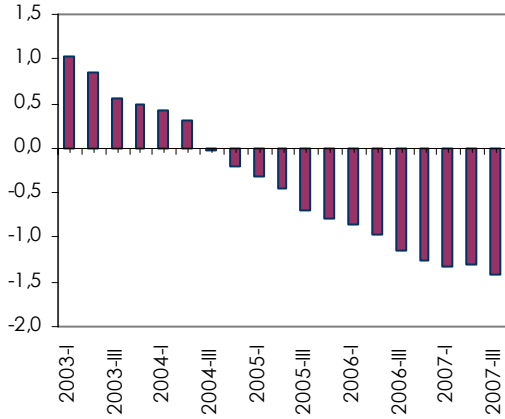
49. Yurt dışında çalışan işçilerin Merkez Bankası'nda açtıkları uzun vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları (KMDTH) ile süper döviz hesaplarından (SDH) 2003 yılı Nisan ayından bu yana çıkış devam etmektedir. Kısa vadeli hesaplarda da, 2004 yılı ikinci çeyreğinde başlayan

çıkışlar sürmektedir. Buna göre, 2007 yılı Ocak-Eylül döneminde Merkez Bankasındaki söz konusu mevduatlarda net 1,1 milyar ABD doları çıkış gözlenmiştir. Bu çıkışlarda hem KMDTH hem de SDH'deki kademeli faiz indirimlerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim, Euro cinsinden açılan SDH faiz oranları 2002 yılında 1 yıl, 2 yıl ve 3 yıl vadeli sırasıyla yüzde 8, 9 ve 10 iken, 6 Mart 2006 tarihi itibarıyla yüzde 2,25, 3,25 ve 3,75'e düşürülmüştür.

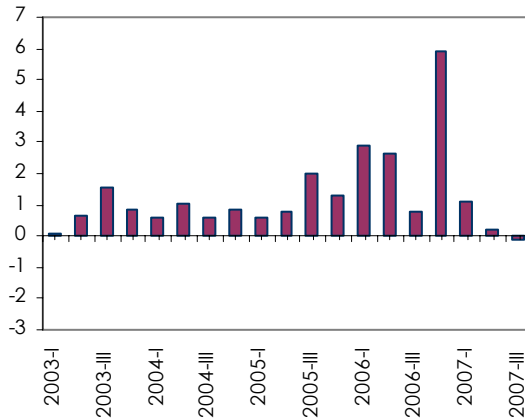
50. 2006 yılının tamamında 5,9 milyar ABD doları artan yurt dışı yerleşiklerin yurt içi bankalardaki mevduatında 2007 yılının ilk dokuz ayında 4,3 milyar ABD doları çıkış gözlenmiştir.

Yurt dışı yerleşiklere ait mevduatlar (on iki aylık, milyon ABD doları)

KMDTH ve Süper Döviz Hesabı

Bankalardaki mevduat

Kaynak: TCMB.

51. 2007 yılı ikinci çeyreği itibarıyla toplam dış borç stoku 2006 yılı sonuna göre yüzde 8,9 oranında artarak 226,2 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır. Söz konusu artışın temel kaynağı özel sektör olurken, kamu kaynaklı dış borç artışı sınırlı düzeyde kalmıştır. Toplam dış borç stokunun 185,3 milyar ABD dolarını orta ve uzun vadeli dış borçlar, 40,9 milyar ABD dolarını ise kısa vadeli borçlar oluşturmaktadır. Böylece 2007 yılı ikinci çeyreği itibarıyla dış borç stokunda uzun vadeli borçların payı yüzde 81,9'a ulaşmıştır.

52. Dış borç göstergelerinde 2005 yılında gözlenen iyileşme 2006 yılı itibarıyla tersine dönmüştür. 2005 yılı sonunda yüzde 46,7'ye gerileyen dış borç stokunun GSYİH'ye oranı, 2007 yılı ikinci çeyreği itibarıyla yüzde 52,8'e yükselmiştir.

Seçilmiş Dış Borç Göstergeleri (yüzde)

	2005				2006				2007	
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
Toplam Dış Borç Stoku / GSYİH	51,2	49,4	47,6	46,7	49,7	50,2	50,6	51,9	52,2	52,8
Toplam Dış Borç Stoku / İhracat*	238,2	231,7	229,9	229,9	246,1	246,1	242,7	242,9	238,2	237,8
Dış Borç Servisi / GSYİH	9,7	10,2	10,2	10,1	9,5	9,4	9,1	9,6	10,4	10,4
Uzun Vadeli /Toplam Dış Borç	80,0	79,5	77,9	78,0	78,3	77,9	78,8	79,6	82,3	81,9
Kısa Vadeli /Toplam Dış Borç	20,4	21,1	22,7	22,0	21,7	22,1	21,2	20,4	17,6	18,1
<i>Bilgi için:</i>										
Toplam Dış Borç Stoku (milyar \$)	159,3	161,1	164,7	168,9	184,2	192,0	197,5	207,8	214,6	226,4
GSYİH (yıllık, milyar \$)	311,2	326,2	346,3	361,5	370,9	382,3	390,3	400,0	411,0	429,0

* Bavul ticareti ve diğer mallar hariç.

Kaynak: TÜİK, Hazine Müsteşarlığı.

IV. EK TABLOLAR

CARI İŞLEMLER (milyon ABD doları)

	Cari İşlemler										
	Net	Dış Ticaret			Hizmetler		Gelir		Transferler		
		Net	İhracat (FOB)	Bavul Ticareti	İthalat (CIF)	Net	Turizm Geliri	Net	Faiz Gideri	Net	İşçi Gelirleri
	(yıllık)										
2000	-9823	-21960	27775	2946	-54503	11375	7636	-4002	-4825	4764	4560
2001	3393	-3730	31334	3039	-41399	9136	8090	-5000	-5497	2987	2786
2002	-1519	-7283	36059	4065	-51554	7885	8479	-4554	-4395	2433	1936
2003*	-8036	-14010	47253	3953	-69340	10511	13203	-5557	-4544	1020	729
2004	-15599	-23878	63167	3880	-97540	12797	15888	-5635	-4312	1117	804
2005	-22604	-33530	73476	3473	-116774	15272	18152	-5800	-5009	1454	851
2006	-32866	-41326	85534	6408	-139577	13362	16853	-6589	-6305	1687	1111
	(üç aylık)										
2006 III	-4922	-11053	21485	2096	-36138	7284	8038	-1685	-1665	532	309
IV	-8344	-9131	24134	1931	-37145	2069	3120	-1782	-1944	500	292
2007 I	-9280	-8996	23176	1285	-35178	1319	2162	-1908	-1543	305	228
II	-10080	-11755	26405	1742	-42127	2835	3728	-1466	-1767	306	234
III	-6694	-13613	26620	1365	-44200	7989	8732	-1784	-1851	714	387
	(aylık)										
2006 Eki	-2247	-3173	6889	565	-11200	1167	1450	-392	-546	151	103
Kas	-3052	-2862	8641	698	-12897	471	888	-836	-833	175	90
Ara	-3045	-3096	8604	668	-13048	431	782	-554	-565	174	99
2007 Oca	-2966	-3097	6565	392	-10551	466	727	-437	-423	102	71
Şub	-3216	-2729	7655	418	-11393	262	624	-843	-517	94	71
Mar	-3098	-3170	8956	475	-13234	591	811	-628	-603	109	86
Nis	-3273	-3456	8304	556	-12926	697	921	-583	-565	69	85
May	-3651	-4265	9140	649	-14938	895	1270	-391	-625	110	81
Haz	-3156	-4034	8961	537	-14263	1243	1537	-492	-577	127	68
Tem	-2797	-4900	8918	362	-15112	2161	2583	-412	-459	354	127
Ağu	-2051	-5029	8709	523	-15056	3269	3404	-488	-691	197	138
Eyl	-1846	-3684	8993	480	-14032	2559	2745	-884	-701	163	122
	(on iki aylık)										
2006 Eki	-33301	-41941	81478	5681	-134988	13286	16864	-6234	-5850	1588	1081
Kas	-33748	-41917	84176	6051	-138212	13060	16808	-6558	-6166	1667	1097
Ara	-32866	-41326	85534	6408	-139577	13362	16853	-6589	-6305	1687	1111
2007 Oca	-33577	-42003	86966	6562	-141982	13397	16858	-6641	-6422	1670	1105
Şub	-33516	-41772	88563	6652	-143579	13417	16933	-6835	-6430	1674	1108
Mar	-33439	-41627	90108	6742	-145208	13519	17013	-7007	-6653	1676	1111
Nis	-32784	-40921	91956	6838	-146547	13613	16997	-7150	-6761	1674	1125
May	-32336	-40571	94054	6992	-148791	13497	17022	-6891	-6796	1629	1080
Haz	-32626	-40935	95200	7054	-150588	13507	17048	-6841	-6919	1643	1063
Tem	-33650	-42268	97051	6825	-153991	13601	17275	-6852	-6929	1869	1099
Ağu	-34114	-43130	98949	6574	-156771	13943	17516	-6740	-6960	1813	1127
Eyl	-34398	-43495	100335	6323	-158650	14212	17742	-6940	-7105	1825	1141

Kaynak: TCMB.

* Tanım değişikliği nedeniyle 2003 yılı turizm gelirleri yukarı yönlü, işçi gelirleri ise aşağı yönlü revize edilmiştir. Söz konusu değişiklik önceki yıllara yansıtılmadığından, turizm ve işçi gelirleri önceki yıllarla karşılaştırılmamalıdır.

SERMAYE ve FINANS HESAPLARI (milyon ABD doları)

Net	Sermaye ve Finans Hesapları																
	Net	Doğrudan Yatırımlar	Finans Hesabı						Diğer Yatırımlar								
			Portföy Yatırımları			Net	Bankaların Döviz Varlıkları	Yükümlülükler									
			Net	Varlıklar	Yükümlülükler			Net	Ticari Krediler	Krediler				Mevduat			
					Hisse Senetleri					Borç Senetleri	Merkez Bankası	Genel Hükümet	Bankalar	Diğer Sektörler	Merkez Bankası	Bankalar	
(yıllık)																	
2000	12581	12581	112	1022	-593	489	1126	11801	-1690	13740	805	3348	117	4378	5025	622	-642
2001	-1633	-1633	2855	-4515	-788	-79	-3648	-2667	927	-2066	-1930	10229	-1977	-8076	438	736	-1568
2002	1403	1403	958	-593	-2096	-16	1519	7191	594	7968	2483	-6138	11834	-1028	372	1336	-988
2003	3096	3096	1253	2465	-1386	905	2946	3425	724	4411	2181	-1479	-765	1975	1023	497	871
2004	13410	13410	2026	8023	-1388	1427	7984	4185	-5965	11140	4201	-4414	-267	5708	5107	-209	856
2005	20423	20423	8951	13437	-1233	5669	9001	15882	-342	15623	3074	-2881	-4637	9248	10017	-787	1276
2006	35115	35115	19034	7373	-4029	1939	9463	14822	-10290	27244	2616	0	-5223	5813	19134	-1268	5890
(üç aylık)																	
2006 III	7234	7234	3527	4078	-1305	591	4792	431	-2830	3039	125	0	361	252	3206	-453	-598
IV	9306	9306	6269	4245	-2308	340	6213	-21	-5268	6635	204	0	-1579	145	3965	-335	4221
2007 I	8242	8242	8083	4502	-652	-651	5805	2071	-222	2208	282	0	-2138	873	6596	-250	-3168
II	7945	7945	2451	1491	-402	3266	-1373	4479	-6422	11424	1959	0	-406	3339	6943	-269	-264
III	9292	9292	3011	-2110	-1480	1754	-2384	9435	3576	5560	1218	0	-708	184	6141	-567	-908
(aylık)																	
2006 Eki	3384	3384	2801	4024	67	492	3465	-4496	-4682	192	-252	0	-813	-800	668	-95	1469
Kas	1500	1500	1934	1093	-294	469	918	-1954	-203	-963	-42	0	-1574	-841	920	-130	705
Ara	4422	4422	1534	-872	-2081	-621	1830	6429	-383	7406	498	0	808	1786	2377	-110	2047
2007 Oca	2214	2214	5376	3124	428	-1290	3986	-3703	-194	-4700	-570	0	-190	102	-149	-71	-3823
Şub	2583	2583	1608	3280	-506	470	3316	-741	-37	-538	-25	0	-1735	497	859	-86	-51
Mar	3445	3445	1099	-1902	-574	169	-1497	6515	9	7446	877	0	-213	274	5886	-93	706
Nis	1877	1877	614	2504	-176	760	1920	-2111	-2553	398	627	0	-947	419	1342	-82	-979
May	1978	1978	680	8	80	1909	-1981	840	-4566	5652	850	0	647	1819	3547	-96	-1166
Haz	4090	4090	1157	-1021	-306	597	-1312	5750	697	5374	482	0	-106	1101	2054	-91	1881
Tem	4139	4139	1623	2537	-375	1139	1773	952	1517	-878	665	0	-23	-599	835	-127	-1704
Ağu	439	439	405	-4407	-1177	-215	-3015	6227	2425	3481	470	0	-396	863	3186	-261	-451
Eyl	4714	4714	983	-240	72	830	-1142	2256	-366	2957	83	0	-289	-80	2120	-179	1247
(on iki aylık)																	
2006 Eki	36038	36038	20921	11913	-1342	3264	9991	13377	-12097	26220	2383	-325	-4920	8071	19744	-1169	2154
Kas	36556	36556	19768	10535	-1962	2756	9741	12195	-10989	25240	2522	-325	-4782	5487	19111	-1236	4181
Ara	35115	35115	19034	7373	-4029	1939	9463	14822	-10290	27244	2616	0	-5223	5813	19134	-1268	5890
2007 Oca	34445	34445	23683	8428	-3450	184	11694	9083	-8213	18855	2636	0	-5108	6151	14263	-1289	1919
Şub	32367	32367	24959	10497	-4240	455	14282	1213	-10111	13081	2408	0	-5436	5300	12095	-1320	-251
Mar	33919	33919	25721	8297	-4374	647	12024	5321	-11649	18632	2652	0	-5368	4253	17055	-1334	1087
Nis	32813	32813	25811	11386	-4389	1184	14591	-226	-15377	16947	2806	0	-5845	3619	17940	-1331	-532
May	31409	31409	19751	14501	-4089	2867	15723	2196	-17689	22017	2801	0	-3590	4803	19705	-1309	-688
Haz	32727	32727	20330	14316	-4667	3546	15437	6960	-14742	23306	2570	0	-3762	4609	20710	-1307	191
Tem	35388	35388	21749	15137	-5159	4361	15935	8602	-11932	22165	3009	0	-3469	3939	20898	-1356	-1174
Ağu	31865	31865	18965	9114	-5793	4061	10846	15304	-7894	24792	3401	0	-4718	5978	22870	-1415	-1654
Eyl	34785	34785	19814	8128	-4842	4709	8261	15964	-8336	25827	3663	0	-4831	4541	23645	-1421	-119

Kaynak: TCMB.